

Rikoksen uhrin auttavat kolmannen sektorin tahot

Kehitysideoita rikoksen uhrin aseman parantamiseksi järjestöjen ja rikoksen uhrin näkökulmasta

Emma Simonen & Elli Virtanen

12/2020

Tiivistelmä

Tekijä(t) Emma Simonen & Elli Virtanen	Tutkinto Poliisi (AMK)
Julkaisun nimi Rikoksen uhria auttavat kolmannen sektorin tahot - Kehitysideoita rikoksen uhrin aseman parantamiseksi järjestöjen ja rikoksen uhrin näkökulmasta	Julkisuusaste Julkinen
Ohjaaja Jari Hyyti & Anna Nieminen	Opinnäytetyön muoto Tutkimuksellinen opinnäytetyö
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on esitellä Suomessa toimivia rikoksen uhria auttavia kolmannen sektorin tahoja. Tarkoituksena on selvittää kehitysideoita rikoksen uhrin aseman parantamiseksi valitsemiemme järjestöjen ja rikoksen uhrin näkökulmasta. Lisäksi selvitämme järjestöjen ja poliisin välisen yhteistyön toimivuutta ja esitämme kehitysideoita poliisin toiminnan parantamiseksi.</p> <p>Opinnäytetyön alussa käsittelemme muutamia työmme kannalta oleellisia käsitteitä ja esittelemme olemassa olevia julkaisuja ja ohjeita. Esittelemme myös lyhyesti valitsemamme järjestöt ennen haastatteluja ja niiden analysointia.</p> <p>Opinnäytetyö on toteutettu kvalitatiivista eli laadullista menetelmää hyödyntäen. Haastattelut on toteutettu teemahaastatteluna ja haastattelimme yhteensä viittä eri järjestön työntekijää. Valitsimme käsiteltäviksi järjestöiksi Rikosuhripäivystyksen, Ensi- ja turvakotien liiton, Nollalinjan, Raiskauskriisikeskus Tukinaisen ja Miessakit Ry:n Väkivaltaa Kokeneet Miehet. Analysoimme haastattelujen tuloksia ja esitämme kehitysideoita opinnäytetyömme loppupuolella.</p> <p>Tämän opinnäytetyön tavoitteena on palvella poliisiopiskelijoita sekä jo työllistyneitä konstaapeleita niin kentällä kuin tutkinnassakin. Toivomme, että tämä työ lisää tietoisuutta poliisiorganisaatiossa rikoksen uhreja auttavista kolmannen sektorin tahoista ja näin rikoksen uhrin osattaisiin jatkossa ohjata ammattitaitoisesti oikean avun piiriin.</p>	
Sivumäärä 60 + 1	Tarkastuskuukausi ja -vuosi 12/2020
<p>Avainsanat</p> <p>rikoksen uhri, asianomistaja, rikosuhridirektiivi, Istanbulin sopimus, GREVIO, suojelutoimenpiteet, kolmas sektori, lähestymiskielto, auttavat tahot</p>	

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	5
1.1. Tutkimuksen aihe ja tavoite	5
1.2. Tutkimuskysymykset.....	6
2. UHRIN AUTTAMINEN.....	7
2.1. Rikoksen uhri	7
2.2. Rikosuhridirektiivi.....	8
2.3. Istanbulin sopimus.....	9
2.3.1. Poliisia koskevat säädökset.....	10
2.3.2. GREVIO	12
2.4. Suojelutoimenpiteet.....	13
2.5. Kolmas sektori.....	14
3. OLEMASSA OLEVAT JULKAISUT JA KEHITYSIDEAT	15
3.1. Uhri rikosprosessissa	15
3.2. Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelma.....	16
3.3. Poliisihallituksen ohje	17
4. AUTTAVAT TAHOT.....	20
4.1. Rikosuhripäivystys (RIKU).....	20
4.2. Ensi- ja turvakotien liitto	21
4.3. Nollalinja	22
4.4. Raiskauskriisikeskus Tukinainen	22
4.5. Miessakit Ry - Väkivaaltoa Kokeneet Miehet.....	23
5. OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	25
5.1. Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimusmenetelmä.....	25
5.2. Aineiston keruu	25
5.3. Haastatteluiden toteutus	26
6. HAASTATTELUIDEN ANALYYSI	28
6.1. Rikosuhripäivystys (RIKU).....	28
6.2. Ensi- ja turvakotien liitto	33
6.3. Nollalinja	39
6.4. Raiskauskriisikeskus Tukinainen	42
6.5. Miessakit Ry - Väkivaltaa Kokeneet Miehet.....	47
7. JOHTOPÄÄTÖKSET	52
7.1. Tutkimuksen luotettavuus	54
7.2. Itsearviointi.....	55

LÄHTEET	57
----------------------	-----------

LITTEET

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimuksen aihe ja tavoite

Käsitlemme opinnäytetyössämme rikoksen uhrina auttavia kolmannen sektorin tahoja sekä eri tahojen ja poliisin välistä yhteistyötä. Käsitlemme Rikosuhripäivystyksen, Ensi- ja turvakotien liiton, Nollalinjan, Raiskauskriisikeskus Tukinaisen ja Miessakit ry:n Väkivaltaa Kokeneiden Miesten toimintaa käytännössä. Haastattelimme opinnäytetyössämme eri tahojen henkilöstöä ja päätavoitteenamme oli saada rikoksen uhrin ääni kuuluviin ja selvittää, miten uhrin asemaa voisi parantaa. Tavoitteenamme oli myös selvittää käytössä olevat toimivat mallit sekä kehitettävät osa-alueet. Kaikki auttavat tahot valikoituivat organisaatiomme valtakunnalliselta verkkosivulta www.poliisi.fi löytyvästä Auttavia tahoja-kohdasta.

Meitä molempia kiinnosti tehdä opinnäytetyö ihmisläheisestä aiheesta, joten rikoksen uhrina auttavista tahoista kertova opinnäytetyö oli meille erittäin mieluinen. Vaikka aihe opinnäytetyöhömme ei tullut meiltä itseltämme, niin koimme aiheen mielenkiintoiseksi ja hyödylliseksi. Myös opettajat toivat esiin sen, että tämän tyylinen opinnäytetyö olisi tarpeellinen oppilaitoksessamme.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on palvella poliisiopiskelijoita sekä jo työllistyneitä konsultteja niin kentällä kuin tutkinnassakin. Haluamme tuoda työssämme esiin jälkiohjauksen tärkeyden, koska usein rikoksen uhriksi joutuminen on traumaattinen kokemus ja uhri voi kokea jäävänsä yksin tilanteessa. Toivomme, että tämä työ lisää tietoisuutta poliisiorganisaatiossa rikoksen uhreja auttavista kolmannen sektorin tahoista ja näin rikoksen uhrin osattaisiin jatkossa ohjata ammattitaitoisesti oikean avun piiriin.

Psykoterapiakeskus Vastaamon tietomurron myötä rikoksen uhreja ei ole koskaan ollut näin paljon näin lyhyessä ajassa, kertoi Rikosuhripäivystyksen toiminnanjohtaja Leena-Kaisa Åberg MTV:n haastattelussa. Tämän takia on entistä tärkeämpää, että rikoksen uhrin saavat tarvitsemaansa apua ja Åberg korosti haastattelussa rikosilmoituksen tekemisen tärkeyttä ja sitä, että apua on saatavilla. (Heikkilä 2020.)

1.2. Tutkimuskysymykset

Pyörittelimme alkuun eri näkökulmia ja ongelmakohtia, joita halusimme tutkia. Aiheen rajaaminen on tärkeimpiä asioita muistaa opinnäytetyötä tehdessä, ettei haukkaa itselleen liian suurta palaa. Aiheen ympäriltä on tehty joitakin tutkimuksia ennestään, mutta auttavien tahojen suora näkökulma uupui vielä. Mietintöjen jälkeen muodostimme neljä oleellista tutkimuskysymystä, joihin pyrimme selvittämään vastaukset.

Tutkimuskysymyksenämme on: miten uhrin asemaa voisi parantaa järjestöjen ja uhrin näkökulmasta. Lisäksi selvitämme, toimiiko järjestöjen ja poliisin välinen yhteistyö, osaako poliisi kohdata rikoksen uhrin ja ohjata auttavien tahojen piiriin sekä mitä kehitettävää poliisin toiminnassa on. Nämä lisäkysymykset täsmentävät pääkysymystämme.

2. UHRIN AUTTAMINEN

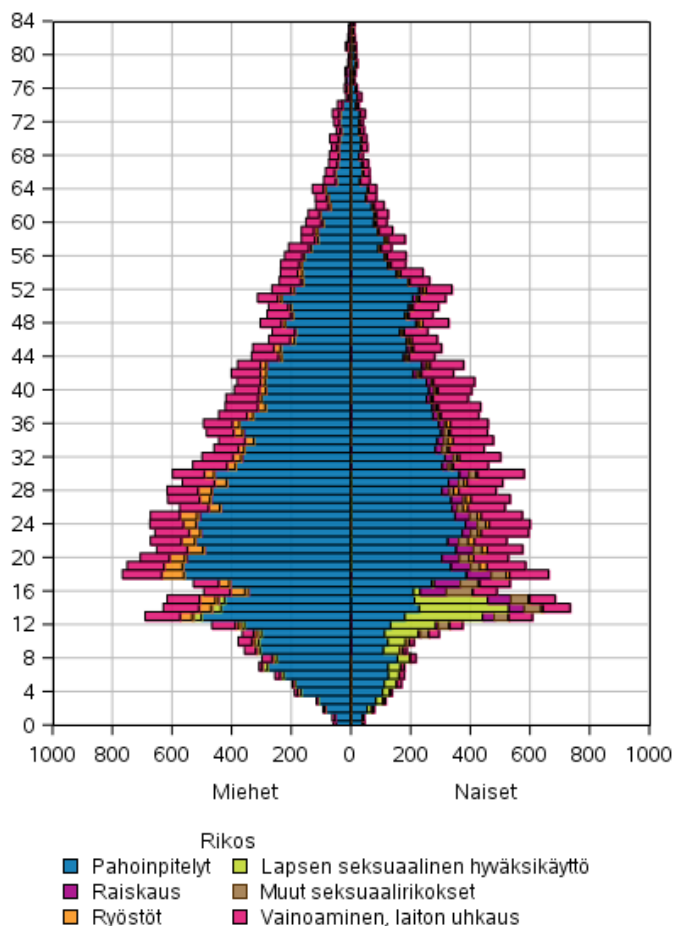
Käsitlemme tässä luvussa tarkemmin työssä oleellisia käsitteitä sekä eri lainsäädäntöjä, jotka ovat tarkoituksenmukaisia rikoksen uhrin sekä poliisin näkökulmasta. Nämä käsitteet ovat lukijan apuna hänen perehtyessään tutkimukseemme syvällisemmin.

2.1. Rikoksen uhri

Kuka tahansa voi joutua rikoksen uhriksi. Rikoksen uhriksi joutuminen voi olla pelottava ja yllättävä kokemus, joka saattaa aiheuttaa uhrissa häpeän ja ahdistuksen tunteita. Kokemus voi olla järkyttävä ja se voi jättää uhriinsa pitkäaikaisia ongelmia. Rikoksen uhrin saattaa olla vaikea puhua kokemuksistaan ja apua saattaa olla vaikea hakea. Tämän takia on tärkeää, että viranomaiset tunnistavat avun tarpeen ja osaavat ohjata rikoksen uhrin auttavien tahojen piiriin.

Rikoksen uhrista voidaan käyttää myös nimitystä asianomistaja. Yleensä varsinkin rikosprosessissa termi asianomistaja tulee esille eikä tavallinen kansalainen välttämättä tiedä mitä kyseinen termi tarkoittaa. Asianomistaja tarkoittaa henkilöä, johon rikos on kohdistunut. Rikoksen uhri ja asianomistaja ei kuitenkaan aina ole välttämättä sama henkilö. Esimerkiksi alaikäisen joutuessa rikoksen uhriksi merkitään yleensä hänen huoltajansa asianomistajaksi. (Naisten määrä rikosten asianomistajana kasvanut, miehet silti enemmistönä, 2020.)

Vuonna 2019 poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen tietoon tuli yhteensä 452 800 rikoslakirikosta. Rikoslakirikoksella tarkoitetaan Suomen rikoslaissa määriteltyjä rikoksia. Asianomistajiksi kirjattiin 289 900 henkilöä. Yrityksiä tai oikeushenkilöitä kirjattiin asianomistajiksi 110 900. (Naisten määrä rikosten asianomistajana kasvanut, miehet silti enemmistönä, 2020.) Esimerkkejä oikeushenkilöistä ovat: valtio, kunnat, yhdistykset ja osakeyhtiöt (Visma, Luettu 16.11.2020). Rikoksen uhreja oli yhteensä 51 900, joista miehiä oli 27 500 ja naisia 24 500 (Rikoksien uhrin ja selvitettyihin rikoksiin syylliseksi epäillyt, 2020).

Kuvio 1. Eräiden rikosten uhrin 2019 (Rikoksien uhrin ja selvitettyihin rikoksiin syylliseksi epäillyt, 2020).

Kuvio on otettu Tilastokeskuksen nettisivuilta. Pystyakseli kuvaa rikoksen uhrin ikää välillä 0–84. Vaaka-akseli kuvaa rikoksen uhrin sukupuolta sekä rikoksen uhrin määrää.

2.2. Rikosuhridirektiivi

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2012/29/EU, eli niin sanottu rikosuhridirektiivi, astui voimaan vuonna 2015 ja se pitää sisällään rikoksen uhrin oikeuksia sekä tukea ja suojelua koskevia vähimmäisvaatimuksia. Direktiivi astui voimaan Suomessa vuonna 2016 ja sen myötä uhrin asema on parantunut huomattavasti. Direktiivin myötä uhrin tukipalveluita vahvistettiin ja useita Suomen lakeja muutettiin. Vuonna 2016 Suomessa otettiin käyttöön rikosuhrimaksu, jonka tarkoituksena on rahoittaa rikoksen uhrin tukipalveluita. Suomessa toimiva Rikosuhripäivystys eli RIKU on vuodesta 2016 lähtien toiminut

rikosuhridirektiivin tarkoittamien yleisten rikosuhripalveluiden tuottajana. Käsittelemme opinnäytetyössämme myöhemmin Rikosuhripäivystyksen toimintaa laajemmin. (Åberg 2017, 15–17.)

Rikoksen uhrin tukipalveluiden vahvistumisen lisäksi direktiivin ansiosta rikoksen uhrin asema on parantunut. Uhrilla on paremmat mahdollisuudet saada tietoa oikeuksistaan ja olemassa olevista tukipalveluista. Rikoksen uhrin ohjaaminen tukipalveluiden piiriin on poliisin velvollisuus ja viranomaisten tehtävä on arvioida myöskin uhrin suojelutarpeita. Käsittelemme suojelutarpeiden arviointia myöhemmin tässä luvussa. Oikeus asiakirjojen käännöksiin ja asema rikosasioiden sovittelussa on parantunut. Uhrilla on tietyissä rikosasioissa mahdollisuus saada tieto vangin tai tutkintavangin vapautumisesta. (Åberg 2017, 16–17.)

2.3. Istanbulin sopimus

Istanbulin sopimus on vuonna 2011 Istanbulissa tehty Euroopan neuvoston yleissopimus, jonka tavoitteena on ennaltaehkäistä ja torjua perheväkivaltaa sekä naisten kokemaa väkivaltaa. Suomessa Istanbulin sopimus astui voimaan vuonna 2015 (Perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan liittyvä lainsäädäntö, Luettu 14.11.2020). Istanbulin sopimus on monille haastattelemillemme tahoille perusta, jonka avulla heidän työnkuvansa ohjautuu ja jolle heidän auttava työ perustuu. Istanbulin sopimus ohjaa myös poliisin toimintaa liittyen naisiin kohdistuvaan väkivaltaan ja lähisuhdeväkivaltaan.

Valtiosopimuksessa 53/2015, Valtioneuvoston asetus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta ensimmäisen luvun ensimmäisessä artiklassa kirjoitetaan yleissopimuksen tavoitteista seuraavasti:

Yleissopimuksen tavoitteena on suojella naisia kaikilta väkivallan muodoilta sekä ehkäistä ja poistaa naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja perheväkivaltaa sekä saattaa rikoksesta epäillyt syytteeseen, luoda laaja-alaiset puitteet, toimintaperiaatteet ja toimet kaikkien naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan uhrien suojelemiseksi ja auttamiseksi. Sopimuksen tavoitteena on myös tukea järjestöjä ja lainvalvontaviranomaisia sekä auttaa niitä toimimaan tehokkaasti yhteistyössä yhtenäisen lähestymistavan omaksumiseksi pyrittäessä poistamaan

naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja perheväkivaltaa. (Valtioneuvoston asetus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta 53/2015.)

2.3.1. Poliisia koskevat säädökset

Yleissopimuksen 5 artiklassa mainitaan, että viranomaisten tulee noudattaa velvoitetta, jonka mukaan osapuolien tulee pidättäytyä osallistumasta naisiin kohdistuviin väkivallantekoihin. Lisäksi osapuolien pitää toteuttaa tarvittavat lainsäädäntö- ja muut toimet, joilla varmistetaan huolellisuusvelvoitteen noudattaminen, jonka päämääränä on ehkäistä, tutkia ja rangaista väkivallanteot. (Valtioneuvoston asetus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta 53/2015.)

7 artiklan mukaan osapuolten tulee toteuttaa tarvittavat lainsäädäntö- ja muut toimet ottaakseen käyttöön ja pannaan täytäntöön tehokkaita, laaja-alaisia ja yhteensovitettuja kansallisia toimintaperiaatteita, jotka käsittävät kaikki asianmukaiset toimet kaikkien yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvien väkivallan muotojen ehkäisemiseksi ja torjumiseksi sekä naisiin kohdistuvan väkivallan käsittelemiseksi kokonaisvaltaisesti. Sen lisäksi tulee varmistaa, että edellä mainittujen kohtien osalta uhrin oikeudet asetetaan etusijalle kaikissa toimissa ja nämä periaatteet pannaan täytäntöön tehokkaalla yhteistyöllä viranomaisten, laitosten ja järjestöjen kesken. (Valtioneuvoston asetus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta 53/2015.)

Yleissopimuksen 15 artiklan mukaan väkivallantekojen uhrien tai tekijöiden parissa toimivien ammattihenkilöiden koulutusta tulee järjestää tai tehostaa. Samoin pitää tehdä, jos ammattihenkilön työ liittyy väkivallan ehkäisemiseen ja tunnistamiseen, naisten ja miesten väliseen tasa-arvoon, uhrien tarpeisiin ja oikeuksiin sekä uudelleen uhriutumisen ehkäisemiseen. Edellä mainittuun koulutukseen tulee sisällyttää eri toimijoiden yhteensovitettua yhteistyötä käsittelevää yhteistyötä, jotta väkivaltatapaukset voidaan käsitellä

kokonaisvaltaisesti ja asianmukaisesti. (Valtioneuvoston asetus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta 53/2015.)

Yleissopimuksen 27 artikla käsittelee väkivallantekojen todistajien tai henkilöiden, joilla on perusteltua syytä epäillä, että teko on tapahtunut, kannustamista ilmoittamaan tapahtuneesta toimivaltaisille järjestöille tai viranomaisille. Tarvittavat toimet tulee toteuttaa, jotta 27 artikla toteutuu kohdemaissa. (Valtioneuvoston asetus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta 53/2015.)

Yleissopimuksen 50 artikla käsittelee välittömiä toimia, naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan ehkäisemistä ja suojelutoimenpiteitä. Väkivallan muotojen käsittelystä vastaavat lainvalvontaviranomaisten tulee toteuttaa tarvittavat toimet nopeasti ja asianmukaisesti, uhreja suojellen. Uhrin suojelun pitää olla riittävää ja välitöntä. Lainvalvontaviranomaisten täytyy ryhtyä nopeasti ja asianmukaisesti ehkäisemään väkivallan muotoja ja suojella naisia niiltä samoin ennalta ehkäisevien operatiivisten toimien avulla sekä kokoamalla todisteita. (Valtioneuvoston asetus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta 53/2015.)

Yleissopimuksen 51 artiklan mukaan viranomaisten tulee arvioida väkivaltatilanteiden vakavuutta sekä niihin liittyvää kuolemanvaaraa ja väkivallan toistumisen vaaraa hallitakseen riskejä ja tarjotakseen tarvittaessa turvallisuutta ja tukea yhteensovitettuin toimin. (Valtioneuvoston asetus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta 53/2015.)

52 artiklan mukaan tulee toteuttaa tarvittavat lainsäädäntö- tai muut toimet varmistaakseen, että toimivaltaisille viranomaisille annetaan valtuudet määrätä väkivallan tekijä välittömään

lähestymiskieltoon. Uhrin tai vaarassa olevien henkilöiden turvallisuus pitää asettaa etusijalle edellä mainittujen toimien osalta. (Valtioneuvoston asetus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta 53/2015.)

2.3.2. GREVIO

GREVIO (Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence) on Euroopan neuvoston naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan asiantuntijaryhmä (Council of Europe Luettu 13.11.2020 ja Valtionneuvosto 2019). GREVIO arvioi Suomessa Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanoa ja GREVIO julkaisi Suomen tilasta raportin 2.9.2019.

GREVION julkaisemasta raportista ilmeni, että ammattilaisten kouluttamista pitää parantaa Suomessa. Koulutukseen liittyvät kysymykset liittyivät ongelmiin reagoida riittävästi kaikkiin naisiin kohdistuviin väkivallan muotoihin sekä lähestymiskiellon määräämiseen. Resurssien osalta GREVIO mainitsi raportissaan sen, että niitä pitää olla riittävästi naisten väkivallan vastaiselle työlle. Suomessa täytyy lisäksi tukea järjestöjä työssään sekä ryhtyä toimenpiteisiin tiedon keräämiseksi ja uhrien tukemisen varmistamiseksi. (Valtioneuvosto 2019.)

GREVIO kirjoitti raportissaan, että rikosprosessin eri vaiheissa työskentelevät viranomaiset eivät saa alustavaa koulutusta liittyen lähisuhdeväkivaltaan. Sen sijaan he voivat valita vapaaehtoista täydennyskoulutusta aiheeseen liittyen. Työnsä aloittavia poliisimiehiä ei kouluteta systemaattisesti eri väkivallan muotoihin liittyen. Ollessaan virassa poliisimiehet voivat osallistua kahden päivän mittaiselle 30-tuntia kestäväälle kurssille, jossa erikoistutaan väkivallan eri muotoihin. Selvisi, että täydennyskoulutus sisältää lähisuhdeväkivallan, raiskauksen ja pakottamisen seksuaaliseen tekoon, mikä on tärkeää, koska edellä mainitut ovat yleisimpiä väkivallan muotoja. (Baseline Evaluation report Finland 2019, 23.)

2.4. Suojelutoimenpiteet

Rikosuhridirektiivin (2012/29/EU) neljännessä luvussa käsitellään uhrin suojelua ja erityis-suojelua tarvitsevan uhrin tunnistamista. Uhrilla ja hänen perheenjäsenillään on oikeus saada suojelua, kun on olettavissa, että he voivat joutua uudelleen rikoksen uhriksi tai pelottelun ja kostotoimien kohteeksi. Suojelutoimenpiteillä pyritään välttämään mahdollista rikosprosessissa aiheutuvaa lisäkärsimystä. (2012/29/EU, 4 luku 18 artikla.)

Poliisin tehtävänä on arvioida yksilöllisesti rikoksen uhrin suojelutarve. Arvioinnin perusteella määritellään esitutkinnassa ja oikeudenkäynnissä käytettävät suojelutoimenpiteet. Arviointi tehdään yhteistyössä uhrin kanssa ja siinä otetaan huomioon uhrin henkilökohtainen tilanne sekä rikoksen laatu. (Kankainen 2017, 11–12.)

Esitutinnan aikana voidaan käyttää erilaisia suojelutoimia. Asianomistaja voidaan kuulla siihen erikseen suunnitelluissa tiloissa ja kuulustelu voidaan joissakin tapauksissa tallentaa videolle. Videotua kuulustelua voidaan myöhemmin käyttää todisteena oikeudenkäynnissä. Uhrin pyynnöstä muun muassa seksuaalirikoksissa kuulustelijan tulisi olla aina sama henkilö taikka uhrin kanssa samaa sukupuolta oleva. (Uhrin suojelu, Luettu 14.10.2020.)

Rikosoikeudellisena suojelukeinona rikoksen uhri voi tarvittaessa hakea lähestymiskieltoa, mikäli kokee hänen henkensä, terveytensä tai rauhansa uhatuksi. Lähestymiskieltoa voi hakea lisäksi vakavan häirinnän takia. Poliisi voi määrätä henkilön heti voimaan tulevaan väliaikaiseen lähestymiskieltoon pidättämiseen oikeutetun virkamiehen eli päällystöön kuuluvan poliisin määräyksellä (Poliisi, Luettu 13.11.2020). Kiellon määräämisen edellytyksen on, että on syytä olettaa, että henkilö, jota vastaan kieltoa haetaan, tulisi toteuttamaan rikoksen, joka kohdistuu henkeen, terveyteen, vapauteen tai rauhaan. Suomessa lähestymiskielosta päättää käräjäoikeus. (Laki lähestymiskiellosta 898/1998.)

Suomessa on olemassa kolme erilaista lähestymiskieltoa. Perusmuotoisessa lähestymiskielossa siihen määrätty henkilö ei saa tavata suojattavaa henkilöä eikä ottaa yhteyttä häneen. Lähestymiskieltoon määrätty ei saa myöskään seurata tai tarkkailla suojattavaa. (Rikosuhripäivystys, Luettu 14.10.2020.)

Laajennettua lähestymiskieltoa voi hakea silloin kun on syytä olettaa, että perusmuotoinen lähestymiskielto ei ole riittävä. Siihen sisältyy edellä mainittujen seikkojen lisäksi kielto oleskella tietyillä alueilla esimerkiksi suojattavan henkilön vakituisen asunnon tai työpaikan läheisyydessä. (Laki lähestymiskiellosta 898/1998.)

Kolmas lähestymiskiellon muoto on perheen sisäinen lähestymiskielto. Siinä lähestymiskieltoon määrätyn henkilön on poistuttava yhteisestä asunnosta eikä hän saa palata sinne. Hän ei myöskään saa tavata eikä muutoin ottaa yhteyttä henkilöön, jota kiellolla suojataan. Kiellettyä on myös suojattavan henkilön seuraaminen ja tarkkailu. Myös perheen sisäinen lähestymiskielto voidaan määrätä laajennettuna koskemaan oleskelua tietyssä muussa paikassa, esimerkiksi yhteisen asunnon läheisyydessä. (Laki lähestymiskiellosta 898/1998.)

2.5. Kolmas sektori

Yhteiskuntaelämän sektorit on jaettu neljään eri osa-alueeseen. Niitä ovat: ensimmäinen sektori eli yksityinen sektori, toinen sektori eli julkinen sektori, kolmas sektori eli vapaaehtois-sektori ja neljäs sektori eli perheet. Käsitlemme opinnäytetyössämme ainoastaan kolmannen sektorin auttavia tahoja, joten tämän takia päätimme hieman avata käsitettä.

Kolmannen sektorin toimijoita ovat muun muassa kansalaisten muodostamat ja johtamat yhdistykset, järjestöt, osuuskunnat ja säätiöt. Sektorin toiminta on voittoa tavoittelematon ja sen toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen ja kansalaistoimintaan. Toiminnan tavoitteena on tehdä työtä joko ihmisten, tietyn asian tai aatteen tai yhteisön hyväksi. Lisäksi taustalla on yleensä jokin päämäärä tai pyrkimys yhteiseen hyvään. Suomessa kolmannen sektorin yhdistyksillä on yhteensä noin 15 miljoonaa jäsentä, mikä kertoo siitä, että useat ihmiset kuuluvat moniin eri järjestöihin. (Berghäll, Luettu 13.10.2020.)

Vaikka kolmannen sektorin toiminta perustuu vapaaehtoistyöhön, on sektorilla mahdollista tehdä myös palkkatyötä. Muun muassa Punaisella Ristillä on palkattujen työntekijöiden lisäksi vapaaehtoisia, jotka toimivat erilaisissa työtehtävissä, kuten ennaltaehkäisevän perhe-työn parissa nuorten turvataloissa. (Berghäll, Luettu 13.10.2020.)

3. OLEMASSA OLEVAT JULKAISUT JA KEHITYSIDEAT

3.1. Uhri rikosprosessissa

Uhri rikosprosessissa – ehdotus hyvistä menettelytavoista uhrien tarpeiden huomioon ottamiseksi on oikeusministeriön 15.3.2017 asettaman työryhmän julkaisema työ. Julkaisu on luettavissa valtioneuvoston nettisivuilta ja se pitää sisällään kehitysideoita rikoksen uhrin tarpeiden huomioon ottamiseksi rikosprosessin eri vaiheissa. Työryhmän tehtävänä oli arvioida uhrin kohtaamista rikosprosessissa uhrin näkökulmasta, selvittää jo olemassa olevia hyviä käytäntöjä, selvittää tämänhetkisen koulutuksen taso uhrin tarpeiden huomioon ottamisessa ja esittää kehitysehdotuksia siitä, miten uhrin tarpeet tulisi ottaa huomioon rikosprosessissa ja miten viranomaisten tietoisuutta ja osaamista lisättäisiin (Ruuskanen & Sarimo 2018, 10). Julkaisussa on paljon hyviä kehitysideoita poliisille ja esittelemme niistä nyt muutamia.

Työryhmän mukaan uhrin kohtaaminen on asia, joka liittyy kaikkiin rikosprosessin vaiheisiin ja tämän takia on tärkeää, että uhri kohdataan aina sensitiivisesti. Kohtaamisessa on tärkeää saada luotua luottamusta ja uhrilla tulisi olla sellainen olo, että häntä uskotaan ja kuullaan. Uhri saattaa helposti alkaa syyllistämään itseään tapahtuneista asioista, joten tämä tulisi erityisesti huomioida esittäessä uhrille kysymyksiä. (Ruuskanen & Sarimo 2018, 23.)

Esitutkintalain (805/2011) 3:1 §:n mukaan poliisin tehtävänä on viipymättä kirjattava rikosilmoitus, kun poliisille tulee tieto rikoksesta tai tapahtumasta, jota ilmoittaja epäilee rikokseksi. Työryhmä nosti esille, että joillakin poliisilaitoksilla rikosilmoituksen joutuu tekemään liian julkisessa paikassa. Työryhmä ehdotti, että arkaluonteisia seikkoja sisältävässä asiassa rikosilmoitus tehtäisiin erillisessä tilassa, jossa ei olisi ulkopuolisia. (Ruuskanen & Sarimo 2018, 26.)

Esitutkintalain (805/2011) 4:18 §:n mukaan poliisi on velvollinen ilmoittamaan asianomistajan oikeuksista. Työryhmän mukaan uhrin tiedonsaannissa on ongelmia ja on tärkeää, että uhri on tietoinen oikeuksistaan. Työryhmä esitti useita kehitysideoita tiedonsaannin parantamiseen. Tietoa rikoksen uhrin oikeuksista –esitteen jakamista ja käyttöä voitaisiin parantaa laatimalla esitteestä painettu versio, joka löytyisi Suomen jokaiselta poliisiasemalta. Tällöin tutkija tai kentällä oleva poliisi voisi helposti antaa esitteen uhrille kuulustelun tai rikosilmoituksen tekemisen yhteydessä. Myöskin palvelupisteille olisi hyvä saada esitteitä, jolloin

rikosilmoitusta tekevä uhri voisi ottaa itselleen esitteen. Kaiken kaikkiaan työryhmä oli sitä mieltä, että uhrin tiedonsaantia tulee kehittää ja tietoa tulee antaa rikosprosessin eri vaiheissa. Saman tiedon toistaminen ei haittaa, sillä yleensä uhri ei pysty sisäistämään kerralla kaikkea samaansa tietoa. (Ruuskanen & Sarimo 2018, 28–29.)

Lisäksi työryhmä esitti kehitysideoita uhrin kielellisten oikeuksien toteutumisesta, oikeudellisen avustajan tarpeen ja hankkimisen toteutumisesta, tukipalveluihin ohjauksesta, suojele-tarpeen arvioinnista, lapsiuhrien aseman parantamisesta ja uhrin tarpeiden huomioon ottamisesta myöskin oikeudenkäynneissä. (Ruuskanen & Sarimo 2018, 98–99.)

Mielestämme tärkeä esille nostettava asia oli työryhmän tekemä koulutuskartoitus, jossa selvitettiin, minkälaista uhrin tarpeiden huomioon ottamiseen liittyvää koulutusta on järjestetty tai ollaan järjestämässä poliisissa. Poliisin peruskoulutuksessa uhri- ja suojeleasioita käsitellään eri asiakokonaisuuksissa. Alipäällystön ja päällystön koulutuksessa uhriasioita käydään läpi tulevien työtehtävien kannalta. Työryhmä katsoo, että koulutuksella ja ohjeistuksella uhrin tarpeiden huomioimista voitaisiin parantaa. Olennainen keino kehittää hyviä käytäntöjä olisi, jos poliisille annettaisiin säännöllistä koulutusta uhrin kohtaamisesta ja ohjeistusta Poliisihallituksesta. (Ruuskanen & Sarimo 2018, 84–85 & 101–102.)

3.2. Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelma

Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelma vuosille 2020–2023 on oikeusministeriön 28.1.2020 asettaman poikkihallinnollisen työryhmän julkaisema työ. Julkaisu on luettavissa valtioneuvoston nettisivuilta ja sen tavoitteena on naisiin kohdistuvan väkivallan ennalta estäminen. Työryhmän tehtävänä on seurata ohjelman toteutumista ja raportoida tästä alkuvuonna 2023 (Ruuskanen 2020, 13). Torjuntaohjelman taustalla on Istanbulin sopimuksen osapuolten komitean suositukset sekä GREVION ehdottamat toimet (Ruuskanen 2020, 10).

Torjuntaohjelmassa käsitellään muun muassa kunniaan liittyvää väkivaltaa ja digitaalista väkivaltaa, joita ei ole aiemmin käsitelty vastaavissa ohjelmissa. Torjuntaohjelmassa käsitellään myös rikoksen tekijöihin liittyviä toimenpiteitä. Tarkoituksena on ennalta ehkäisemisen lisäksi lisätä tietoisuutta ja kehittää viranomaisten osaamista. (Ruuskanen 2020, 10.)

Torjuntaohjelman mukaan koulutusta naisiin kohdistuvan väkivallan eri muodoista tulisi lisätä varsinkin ammattihenkilöstölle, jotka kohtaavat työssään rikoksen uhreja ja väkivallan tekijöitä. GREVIO esitti, että Suomen viranomaisten tulisi kehittää sukupuolistuneisuuden näkökulman soveltamista Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanossa. (Ruuskanen 2020, 20.) Sukupuolistuneella väkivallalla tarkoitetaan sukupuolen mukaan eroavaa väkivaltaa, jota on esimerkiksi lähisuhdeväkivalta ja seksuaaliväkivalta. Naiset kokevat miehiä enemmän lähisuhdeväkivaltaa ja tapahtumapaikkana on yleensä koti, kun taas miehet kokevat väkivaltaa yleisimmin julkisilla paikoilla ja kyseessä voi olla katuväkivaltaa. (Terveystieteiden tutkimuskeskus, Luettu 15.11.2020.) Torjuntaohjelman mukaan sukupuolistuneisuuden ymmärtäminen on iso asia, jota pyritään kehittämään muun muassa viranomaisten koulutuksella sekä tiedon jakamisella eri tahoille (Ruuskanen 2020, 21).

GREVIO esitti Suomelle useita suosituksia poliisin toiminnan kehittämiseksi. Torjuntaohjelmassa nostettiin näistä esille suositukset numero 13 ja 14, jotka koskivat ammattihenkilöstön koulutusta ja ohjeistusta. Lisäksi esille nostettiin suositus numero 39, joka käsittelee riskinarviointia ja riskienhallintaa. (Ruuskanen 2020, 24–25.)

Torjuntaohjelmaan sisältyy yhteensä 32 toimenpidettä, jotka pyrkivät vastaamaan GREVION Suomelle antamiin suosituksiin. Toimenpiteet ovat ryhmitelty aihealueittain otsikoiden alle. Esimerkiksi ensimmäinen otsikko on *Tietoisuuden lisääminen naisiin kohdistuvasta väkivallasta* ja ensimmäinen toimenpide tämän otsikon alla on kampanja nuoriin naisiin kohdistuvasta seksuaalisesta häirinnästä. Jokaisen toimenpiteen alla on kerrottu toimenpiteestä vastuussa oleva taho, toimenpiteen kustannukset, toteuttamisajankohta, seurantatapa ja mihin GREVION suositukseen toimenpide vastaa. (Ruuskanen 2020, 45–46.)

3.3. Poliisihallituksen ohje

Poliisihallitus julkaisi 5.6.2020 ohjeen *Poliisin toiminta perhe- ja lähisuhdeväkivallan sekä naisiin kohdistuvan väkivallan tapauksissa*. Ohje käsittelee muun muassa rikoksen uhrin kohtaamista, lähestymiskieltoa sekä koulutusta.

Poliisin pitää ottaa huomioon organisaatiomme kaikilla tasoilla ja kaikissa tehtävissä monia asioita kohdatessaan rikoksen uhrin. Huomioon otettavia asioita ovat rikoksen uhrin oikeudet, ohjaaminen uhrin suojelua koskeviin palveluihin, Rikosuhripäivystyksen

tukihenkilötoiminnan hyödyntäminen täysipainoisesti sekä objektiivisuus ja asiaan kuuluva käyttäytyminen kanssakäymistilanteissa ihmisten kanssa. (Poliisin toiminta perhe- ja lähisuhdeväkivallan sekä naisiin kohdistuvan väkivallan tapauksissa 2020, 4.)

Rikoksen uhrin oikeudet on välttämätöntä ottaa huomioon varsinkin perhe- ja lähisuhdeväkivaltatilanteissa, naisiin kohdistuvan väkivallan tilanteissa ja kunniaväkivaltatapauksissa. Näissä tilanteissa poliisin pitää miettiä sovittelumahdollisuuksia, lähestymiskieltoa sekä mahdollisten pakkokeinojen käyttämistä. Lisäksi ennalta estävä toiminta on huomionarvoinen seikka uusien tilanteiden ja uusintarikollisuuden poistamiseksi. (Poliisin toiminta perhe- ja lähisuhdeväkivallan sekä naisiin kohdistuvan väkivallan tapauksissa 2020, 4.)

"Poliisin tulee aina ja kaikissa kohtaamisissa huomioida rikoksen uhrin tilanne kokonaisvaltaisesti. Rikoksen uhrin kanssa tulee toimia objektiivisuuden lisäksi hienotunteisesti. Kohtaamistilanteissa tulee ihmisen lisäksi huomioida kulloisenkin paikan ja tilanteen sekä käytettävän tilan soveltuminen asian hoitamiseen kokonaisvaltaisesti ja hienotunteisesti." (Poliisin toiminta perhe- ja lähisuhdeväkivallan sekä naisiin kohdistuvan väkivallan tapauksissa 2020, 4.)

Lopuksi ohjeessa mainittiin uhrin kohtaamisen osalta se, että tilanteissa pitää muistaa salassapitoasiat, koska perhe- ja lähisuhdeväkivallan tapaukset kuuluvat usein yksityiselämän suojan piiriin. Poliisin pitää huolehtia vuorovaikutustilanteissa, etteivät ulkopuoliset tahot saa tietää salassa pidettäviä asioita. (Poliisin toiminta perhe- ja lähisuhdeväkivallan sekä naisiin kohdistuvan väkivallan tapauksissa 2020, 4.)

Poliisihallituksen ohjeen mukaan koulutusta pitää kehittää, jotta ohjeen mukaisia tavoitteita voidaan riittävällä tavalla edistää. Ohjeessa mainittiin GREVION raportista, että Suomessa viranomaiset eivät riittävästi tunnista naisiin kohdistuneen väkivallan sukupuolittunutta luonnetta ja sen ominaispiirrettä. (Poliisin toiminta perhe- ja lähisuhdeväkivallan sekä naisiin kohdistuvan väkivallan tapauksissa 2020, 11.)

Koska perhe- ja lähisuhdevaltaan liittyvä erikoistuva koulutus on vapaaehtoista jo valmistuneille poliiseille, suurella osalla työssä olevista poliiseista ei ole ollenkaan koulutusta aiheesta. Myöskään poliisin (AMK) -opinnoissa ei oteta tarpeeksi huomioon perhe- ja

lähisuhdeväkivaltaa ja naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. (Poliisin toiminta perhe- ja lähisuhdeväkivallan sekä naisiin kohdistuvan väkivallan tapauksissa 2020, 11.)

“Uhridirektiivin 25 artiklan 1 kohdan mukaan viranomaisten, jotka todennäköisesti joutuvat kohtaamaan uhreja, kuten poliisimiehet - - on saatava sekä yleistä koulutusta että erityiskoulutusta sellaiselle tasolle asti, jota heidän yhteytensä uhreihin edellyttävät, jotta heidän tietoisuutensa uhrien tarpeista lisääntyy ja jotta he osaavat kohdella uhreja puolueettomasti, kunnioittavasti ja ammattitaitoisesti. Perhe- ja lähisuhdeväkivallan ja naisiin kohdistuvan väkivallan tutkiminen vaatii osaamista, jota jokaisella poliisilla tulisi olla – tehtävien edellyttämässä laajuudessa.” (Poliisin toiminta perhe- ja lähisuhdeväkivallan sekä naisiin kohdistuvan väkivallan tapauksissa 2020, 11.)

4. AUTTAVAT TAHOT

4.1. Rikosuhripäivystys (RIKU)

Rikosuhripäivystys eli RIKU on kaikkien rikosten uhreille tarkoitettu tukipalvelu, joka on aloittanut toimintansa vuonna 1994. Rikosuhripäivystyksen tarkoituksena on parantaa rikoksen uhrin asemaa vaikuttamalla ja tuottamalla tuki- ja neuvontapalveluita rikoksen uhrille, tämän läheisille ja rikosasian todistajalle. (Åberg 2017, 16–17.)

Rikosuhripäivystyksen toiminta perustuu ammatillisesti ohjattuun vapaaehtoistyöhön, jonka tarkoituksena on täydentää olemassa olevia sosiaalipalveluita. Rikosuhripäivystyksen päärahoittaja on valtio ja sitä ylläpitävät Ensi- ja turvakotien liitto, Kirkkohallitus, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Suomen Mielenterveysseura, Suomen Punainen Risti ja Suomen Setlementtiliitto. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA) rahoittaa pääosin Rikosuhripäivystyksen kehittämistoimintaa Veikkauksen tuotoilla. (Åberg 2017, 16–17.)

Rikosuhripäivystykseen voi olla yhteydessä kuka tahansa, niin rikoksen uhri, uhrin läheinen, rikosasiassa todistava tai tapahtunutta pohtimaan jäänyt henkilö. Myös poliisi voi tarvittaessa välittää henkilötiedot Rikosuhripäivystykselle, jos henkilö antaa tähän suostumuksensa. Kaikki yhteydenotto on maksutonta, poikkeuksena palvelupisteisiin ja ulkomailta soittaminen (Rikosuhripäivystys, Luettu 13.11.2020.)

Nopeimmin Rikosuhripäivystykseen voi olla yhteydessä puhelimitse soittamalla. Puhelinpäivystäjät keskustelevat, kuuntelevat ja neuvovat rikokseen liittyvissä asioissa. Puhelimitse yhteyttä voi ottaa suomenkieliseen tai ruotsinkieliseen linjaan. Rikosuhripäivystys tarjoaa myös maksutonta juristin puhelinneuvontaa, jossa voi keskustella ja kysyä rikokseen liittyvistä asioista, kuten esimerkiksi lähestymiskiellosta tai vahingonkorvauksista. Juristi puhelinneuvonnan päivystäjät ovat vapaaehtoisia tehtävään valittuja juristeja. Kumpaankin puhelimeen voi halutessaan soittaa nimettömänä. (Rikosuhripäivystys, Luettu 13.11.2020.)

Rikosuhripäivystyksen nettisivuilla osoitteessa www.riku.fi oleva RIKUchat on verkossa toimiva Online-palvelu. Chatin kautta on myös mahdollista ottaa yhteyttä nimettömänä. Chatin päivystäjä näkee yhteydenottajan IP-osoitteen eli numerosarjan, jota käytetään verkkosovittimien yksilöimiseen. IP-osoitteita ei kuitenkaan tallenneta, vaan ne poistuvat

kuukausittain. Nettisivujen kautta on myös mahdollista täyttää yhteydenottolomake, jolloin Rikosuhripäivystys ottaa asiakkaaseen yhteyttä. (Rikosuhripäivystys, Luettu 13.11.2020.)

Rikosuhripäivystyksen palvelupisteitä löytyy ympäri Suomea yhteensä 31 eri kaupungista. Rikoksen uhri pyritään ohjaamaan palvelupisteisiin silloin, kun rikoksen laatu on sellainen, että uhri voisi hyötyä henkilökohtaisesta tuesta. Joissakin palvelupisteissä toimii ammatillisesti ohjattu vertaisryhmä seksuaalirikosten ja lähisuhdeväkivallan uhreille, mutta tämä ei ole toiminnassa kaikissa palvelupisteissä. Palvelupisteistä voi kysyä tukihenkilöä, jonka tehtävänä on keskustella ja tukea rikoksen uhria. Palvelupisteissä rikoksen uhri pyritään myös tarvittaessa ohjaamaan alueella toimiviin muihin erityispalveluihin. (Åberg 2017, 17–18.)

Rikosuhripäivystys ja PS-kustannus ovat yhteistyössä tuottaneet teoksen *Rikoksen uhrin käsikirja*, jonka tarkoituksena on antaa neuvoja ja tukea rikoksen uhrille. Kirjassa käsitellään erilaisia rikoksia ja niiden vaikutuksia sekä uhrin tukemiseen ja selviytymiseen liittyviä keinoja. Lisäksi kirjassa käsitellään rikosuhurityön kehittämistä. Mielestämme *Rikoksen uhrin käsikirja* on erittäin hyvä tietopaketti rikoksen uhriksi joutuneelle sekä hänen omaisilleen ja läheisilleen. Kirjassa avataan hyvin muun muassa miten rikosprosessi toimii käytännössä ja mikä on poliisin rooli rikosasiassa.

4.2. Ensi- ja turvakotien liitto

Ensi- ja turvakotien liitto on valtakunnallinen, ympäri Suomea toimiva lapsi- ja perhejärjestö, joka auttaa vaikeissa ja turvattomissa oloissa eläviä lapsia sekä perheitä. Ensi- ja turvakotienliitto tekee lisäksi töitä perheväkivallan ehkäisemiseksi. Heillä on 30 toimintapistettä ympäri Suomea. (Ensi- ja turvakotien liitto, Luettu 7.10.2020.)

Ensi- ja turvakotien liitto ylläpitää nettisivustoa nimeltä nettiturvakoti.fi. Sivusto on avattu vuonna 2001 ja se on tarkoitettu perheväkivaltaa kokeneille henkilöille. Nettiturvakoti auttaa väkivallan kaikkia osapuolia tarjoamalla heille tietoa, keskusteluapua sekä tarinoita perhe- ja lähisuhdeväkivallasta ja siitä selviytymisestä. Sivustolla autetaan myös väkivallan todistajina tai kohteina olleita lapsia ja nuoria. (Nettiturvakoti, Luettu 8.10.2020.)

Nettiturvakoti ja Chat-palvelu uudistettiin vuonna 2017 hiusalalan ammattilaisten *Hiuksilla hyvää* -hyväntekeväisyysjärjestön tuella. Nettiturvakodin toimintaa ylläpidetään lahjoituksilla ja Veikkaus Oy:ltä tulevilla pelituotoilla. (Nettiturvakoti, Luettu 8.10.2020.)

4.3. Nollalinja

Nollalinja on valtakunnallinen, maksuton auttava puhelin kaikille, jotka ovat läheisessä ihmissuhteessaan kokeneet väkivaltaa tai sen uhkaa. Nollalinjalle voivat soittaa myös väkivaltaa kokeneiden läheiset sekä ammattilaiset ja viranomaiset, jotka tarvitsevat neuvoja asiakastyössään. Nollalinja on aloittanut toimintansa vuonna 2016. (Nollalinja, Luettu 12.10.2020.)

Nollalinjan toiminnan järjestämisestä ja valtionavustuksen jakamisesta palveluntuottajalle vastaa Terveystieteiden tutkimuskeskus eli THL. THL:n keskeinen tehtävä on markkinoida ja kampanjoida Nollalinjan palveluita eri kanavissa ja tiedotusvälineissä, jotta palvelu tulisi tunnetuksi kansalaisille. Lisäksi THL seuraa ja raportoi Nollalinjan tunnettavuudesta ja käytön tuloksista. Nollalinjan toimintaa rahoittaa oikeusministeriö valtiolle kerättävästä rikosuhrimaksusta ja käytännön toteuttajana on kansalaisjärjestö Setlementti Tampere ry. (Nollalinja, Luettu 12.10.2020.)

Nollalinja on toiminnassa ympäri vuorokauden vuoden jokaisena päivänä. Nollalinjan työntekijät ovat koulutettuja sosiaali- ja terveydenalan ammattilaisia, jotka tarjoavat luottamuksellista neuvoa suomeksi, ruotsiksi sekä englanniksi. Puhelimitse voi keskustella ja kysyä neuvoa. Puhelinpalvelu on maksutonta ja puhelimeen voi halutessaan soittaa nimettömänä. Puhelinpäivystäjä ei näe puhelinnumeroa, josta soitto tehdään eikä soitosta jää jälkeä puhelinlaskuun. (Nollalinja, Luettu 12.10.2020.)

4.4. Raiskauskriisikeskus Tukinainen

Raiskauskriisikeskus Tukinainen on valtakunnallinen seksuaalirikosten uhrien tuki- ja edunvalvontajärjestö, joka tarjoaa oikeudellista- ja kriisiapua seksuaalirikosten uhreille. Seksuaalirikosten uhrien avun tarve arvioidaan yksilöllisesti ja uhrin avun tarpeeseen pyritään vastaamaan riippumatta siitä, kuinka kauan rikoksesta on kulunut. (Raiskauskriisikeskus Tukinainen, Luettu 14.10.2020.)

Seksuaalirikoksen uhrille tarjotaan Raiskauskriisikeskus Tukinainessa 1–3 kertaa neuvonta- ja ohjauskäyntejä kriisityöntekijän vastaanotolla. Käynneillä suunnitellaan uhrille kriisiterapeuttinen kriisijakso, jonka sisältö ja tavoitteet katsotaan yksilöllisesti kunkin uhrin kohdalla. (Raiskauskriisikeskus Tukinainen, Luettu 14.10.2020.)

Seksuaaliväkivaltaa ja hyväksikäyttöä kokeneiden naisten on mahdollista päästä Helsingissä, Jyväskylässä ja Rovaniemellä järjestettäviin kriisiterapeuttisiin kriisiryhmiin. Ryhmät ovat maksuttomia. Ryhmissä on rajallinen osallistujamäärä ja hakijat haastatellaan ennen tapaamisia. (Raiskauskriisikeskus Tukinainen, Luettu 14.10.2020.)

Seksuaalirikoksen uhreilla on lisäksi mahdollisuus päästä tapaamaan seksuaalineuvojaa Helsingin, Jyväskylän ja Rovaniemen toimipisteissä. Tapaamiset ovat tarkoitettu akuutin kriisivaiheen jälkeen. Tapaamiskertoja seksuaalineuvojan vastaanotolle voi olla 1–5 ja uhrin kumppani voi tulla mukaan tapaamiseen. Tapaamiset ovat luottamuksellisia ja maksuttomia. (Raiskauskriisikeskus Tukinainen, Luettu 14.10.2020.)

Kriisikäynteihin, kriisiryhmiin ja seksuaalineuvontaan hakeudutaan joko soittamalla kriisipäivystyspuhelimelle tai lähettämällä viestiä osoitteeseen nettikutukinainen.fi. Lisäksi Raiskauskriisikeskus Tukinainen nettisivuilta on saatavissa tietoa seksuaalirikoksen uhrin oikeusapuista, rikosprosessista sekä siihen liittyvästä oikeudenkäynnistä. Raiskauskriisikeskus Tukinainen tarjoaa seksuaalirikoksen uhreille maksuttomia tapaamisia juristin kanssa. (Raiskauskriisikeskus Tukinainen, Luettu 14.10.2020.)

4.5. Miessakit Ry - Väkivaaltaa Kokeneet Miehet

Miessakit ry on vuonna 1995 perustettu rekisteröity yhdistys, jonka perimmäisenä tarkoituksena on huolehtia miesten kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista. Miessakit ry tarjoaa jäsenilleen matalankynnyksen vertaistoimintaa ja järjestää ammatillisia kriisi- ja tukipalveluita. (Miessakit Ry, Luettu 12.10.2020.)

Yksi Miessakit ry:n ylläpitämistä toimintamuodoista on Väkivaaltaa Kokeneet Miehet, joka tarjoaa apua fyysistä tai henkistä väkivaltaa kokeneille miehille. Väkivallan kokemus voi olla joko tuntemattoman tekemää tai lähisuhdeväkivaltaa, jossa oma läheinen on

käyttäytynyt väkivaltaisesti. Väkivaltaa voi joutua kokemaan myös työelämässä esimerkiksi aggressiivisen asiakkaan toimesta. (Miessakit Ry: Väkivaltaa Kokeneet Miehet, Luettu 12.10.2020.)

Väkivaltaa Kokeneet Miehet -järjestön toiminta perustuu puhelimitse, sähköpostitse, yksilötapaamisissa sekä vertaistukiryhmissä saatavaan maksuttomaan keskusteluapuun. Vertaistukiryhmissä tai keskusteluavun aikana väkivallan uhriksi joutunut mies voi käsitellä kokemuksiaan turvallisessa ja luottamuksellisessa ympäristössä. Väkivallan uhriksi joutunut mies voi aluksi keskustella kokemuksistaan järjestön työntekijän kanssa. Keskustelutapaamisia voi olla enintään viisi, jonka jälkeen on mahdollista osallistua vertaistukiryhmään. Järjestön nettisivuilla on myös mahdollista täyttää yhteydenottolomake. (Miessakit Ry: Väkivaltaa Kokeneet Miehet, Luettu 12.10.2020.)

Apuja on saatavilla väkivallan aiheuttamiin psyykkisiin oireisiin ja lisäksi mietitään ennalta estävästi keinoja, millä vältetään uudet väkivaltilanteet. Väkivallan kokemuksen ei tarvitse olla vasta tapahtunut vaan se voi olla jo aikaisemmin koettu. (Miessakit Ry: Väkivaltaa Kokeneet Miehet, Luettu 12.10.2020.)

5. OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

5.1. Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimusmenetelmä

Valitsimme tähän työhön tutkimusmenetelmäksi kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimusmenetelmän. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa korostetaan ihmistä elämismailmansa kokijana, havainnoijana ja toimijana (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Ylänne ja Paavilainen 2013, 82).

Päädyimme kvalitatiiviseen tutkimusmenetelmään, koska sen avulla pääsemme paremmin käsiksi valitsemiimme auttaviin tahoihin. Jos olisimme tehneet tutkimuksen kvantitatiivisella menetelmällä, aineisto olisi jäänyt liian pintapuoliseksi. Kvalitatiivisessa haastattelu-tutkimuksessa voidaan valita pienempi joukko, näyte asiantuntijoita, joilla on todella kokemusta, näkemystä ja tietoa tutkittavasta asiasta. Edellä mainittujen seikkojen osalta saimme parhaiten vastauksia tutkimuskysymyksiimme tämän menetelmän avulla. Tämän takia kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä oli mielestämme paras lähestymistapa tutkimaan aiheeseen. (Kvalitatiiviset menetelmät - Tutkimushaastattelusta, Luettu 13.10.2020)

Yksi tapa toteuttaa aineiston hankinta kvalitatiivisessa tutkimuksessa, on haastattelu. Haastattelun eri muotoja ovat lomake- teema- ja syvähaastattelu (Tuomi & Sarajärvi 2018, Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi). Toteutimme aineiston keruun käyttäen teemahaastattelumenetelmää, josta voidaan käyttää myös nimitystä puolistrukturoitu haastattelu. Valitsimme menetelmäksi teemahaastattelun, koska halusimme kuulla kokemuksia rikoksen uhrin auttamisesta sekä tuoda rikoksen uhrin näkökulmaa ja ääntä esille. Halusimme selvittää auttavien tahojen kokemusten perusteella poliisin ja tahojen välistä yhteistyötä sekä sitä, miten poliisi voisi kehittää toimintaansa.

5.2. Aineiston keruu

Keräsimme aluksi aineistoa valitsemiemme auttavien tahojen verkkosivuilta ja etsimme sopivia henkilöitä, joita haastatella opinnäytetyöhömmme. Valitsimme haastateltaviksi viisi henkilöä, jotka työskentelevät rikoksen uhria auttavilla kolmannen sektorin tahoilla. Löysimme haastateltavat henkilöt auttavien tahojen verkkosivujen Yhteystieto-osioista. Laitoimme sähköpostia henkilöille, joiden uskoimme sopivan haastatteluihimme. Muutamat ohjasivat meidät laittamaan sähköpostia järjestöön kuuluvalla toisella henkilöllä, koska tämä sopisi heidän

mielestään paremmin vastaamaan haastattelumme kysymyksiin. Ideana oli valita mahdollisimman kattavasti eri näkökulmista toimivia tahoja ja näiksi valikoitu Rikosuhripäivystys, Ensi- ja turvakotienliitto, Nollalinja, Raiskauskriisikeskus Tukinainen sekä Miessakit ry:n Väkivaltaa Kokeneet Miehet.

Perehtyessämme aiheeseen huomasimme, että muun muassa pahoinpitely on yksi Suomen yleisimmistä rikosnimikkeistä, jossa osallisena on rikoksen uhri. Tämän voimme todeta sivun kahdeksan kuviosta. Valitsimme kyseiset auttavat tahot myös siksi, että suurin painotus auttavien tahojen kohdalla oli erityisesti väkivallan uhreiksi joutuneet henkilöt. Rikosuhripäivystys opastaa lisäksi muidenkin rikoksen uhreja. Raiskauskriisikeskus Tukinainen puolestaan auttaa seksuaalirikoksen uhreiksi joutuneita henkilöitä. Kaikki auttavat tahot valikoituivat organisaatiomme valtakunnalliselta verkkosivulta www.poliisi.fi löytyvästä Auttavia tahoja-kohdasta.

5.3. Haastatteluiden toteutus

Haastattelut sovittiin toteutettaviksi Teams-videopuhelupalvelun välityksellä vallitsevan koronavirusepidemian vuoksi. Lähetimme haastattelukysymykset etukäteen haastateltaville, jotta heillä oli aikaa tutustua kysymyksiin ja pohtia vastauksia.

Haastattelurunko oli jaettu neljään eri teemaan, joita olivat:

1. Taustatiedot
2. Toimintanne, kun kyseessä on rikoksen uhri
3. Yhteistyö poliisin kanssa
4. Ennalta estävä toiminta

Pohdimme aluksi, että emme mainitsisi työssämme haastateltavien henkilöiden nimiä vaan haastateltavat pysyisivät anonyymeinä. Kysyimme kuitenkin kaikilta haastateltavilta haastatteluiden alussa heidän mielipidettään ja kaikki olivat sitä mieltä, että he halusivat esiintyä opinnäytetyössämme omalla nimellään ja asemallaan. Käytämme opinnäytetyössämme siis kaikkien haastateltavien henkilöiden nimiä ja tuomme ilmi heidän asemansa järjestössä. Mielestämme tämä ei heikennä tutkimuksen luotettavuutta, koska haastateltavat ovat asiantuntijan asemassa eikä haastatteluista käy ilmi arkaluonteisia tietoja, joiden takia anonymiteetti olisi ehdottoman tärkeää.

Haastattelimme Rikosuhripäivystyksen toiminnanjohtajaa Leena-Kaisa Åbergia, Miessakit Ry:n Väkivaltaa Kokeneet Miehet -toiminnan vastaavaa väkivaltatyöntekijää Tommi Sarlinia, Nollalinjan yksikönjohtajaa Päivi Sinkkosta, Raiskauskriisikeskus Tukinaisen kehittämispäällikköä Heli Heinjokea ja Ensi- ja turvakotien liiton kehitysjohtajaa Sari Laaksosta.

Nauhoitimme kaikki haastattelut, minkä jälkeen kirjoitimme haastattelut puhtaaksi tietokoneella eli litteroimme haastattelut. Litterointi helpotti aineiston hallitsemista ja analyysin tekemistä. Seuraavassa luvussa analysoimme haastattelut ja seitsemännessä luvussa esitämme haastatteluissa esille nousseita kehitysehdotuksia sekä pohdimme mielestämme poliisityön kannalta tärkeitä seikkoja.

6. HAASTATTELUIDEN ANALYYSI

6.1. Rikosuhripäivystys (RIKU)

Haastattelimme Rikosuhripäivystyksen toiminnanjohtajaa Leena-Kaisa Åbergia. Åbergin työtehtäviin kuuluu Rikosuhripäivystyksen organisaation johtaminen valtakunnan tasolla, keskustoilijien johtaminen sekä rahoituksesta huolehtiminen. Rikosuhripäivystyksellä on Suomessa seitsemän eri aluetta ja jokaisella alueella on oma aluejohtajansa. Åberg toimii aluejohtajien esimiehenä ja tukee alueellista johtamista. Åbergin mukaan hänen työtehtäviinsä kuuluu myös vaikuttamistyö, verkostoituminen ja erilainen asiantuntijatyö. Åberg osallistuu paljon erilaisiin työryhmiin, kuten lain valmisteluun liittyviin ministeriöiden työryhmiin, joissa muun muassa valmistellaan erilaisia rikoksen uhrin asemaan liittyviä toimia. Kansainvälinen yhteistyö kuuluu myös Åbergin työtehtäviin ja hän on Victim Support Euroopan hallituksessa, mikä on Åbergin mukaan kaikkien yleisten rikosuhritoimijoiden kattorajajärjestö Euroopassa. (Åberg 2020.)

Rikosuhripäivystyksen apu keskittyy rikoksen uhriin, mutta myös tämän läheisiin. Idea on olla kaikkien eri rikosten uhrien yleinen tukipalvelu. Rikosuhripäivystys on ainoa Suomessa toimiva yleinen palvelu, jonka toiminta pohjautuu rikosuhridirektiiviin. Yhteyttä voi ottaa puhelimitse, nettisivuilta löytyvän chatin kautta tai nettisivuilla voi täyttää yhteydenottolomakkeen, jolloin Rikosuhripäivystys on yhteydessä asiakkaaseen. Rikosuhripäivystyksellä on myös palvelupisteitä, mutta lähtökohtaisesti aina ensin pitää soittaa ja sopia aika. Palvelupisteissä saattaa työskennellä vain yksi henkilö, joten työturvallisuutta ajatellen ei ole mahdollista, että palvelupisteeseen voisi vain mennä ilman sovittua aikaa. Poikkeuksena Helsingin palvelupiste, jossa on vastaanottohenkilökuntaa. (Åberg 2020.)

Saatavilla on käytännöllistä apua, tukea ja neuvontaa rikosprosessiin liittyen. Rikosprosessi on monimutkainen asia ja yleensä ihmiset eivät voi tietää mitä kaikkea uhrin asemaan liittyy. Rikosuhripäivystys auttaa selvittämään monia askarruttavia kysymyksiä liittyen rikosprosessiin, kuten: onko kyseessä rikos, miten rikosilmoitus tehdään ja mitä sen jälkeen tapahtuu. Rikosuhripäivystys pitää huolen siitä, että uhrin oikeudet toteutuvat ja uhri on tietoinen oikeuksistaan. Rikosuhripäivystys voi muun muassa neuvoa oikeudenkäyntiavustajan hankkimiseen ja vahingonkorvauksiin liittyvissä asioissa tai auttaa lähestymiskieltohakemusten täyttämässä ja arvioida, onko sellaista mahdollista saada. (Åberg 2020.)

Saatavilla on myös niin sanottua henkistä tukea eli keskusteluapua. Rikosuhripäivystyksen puhelinpäivystyksessä tai nettisivuilta löytyvän chatin kautta voi käydä tukikeskusteluja liittyen rikoksen uhrin kokemuksiin tapahtuneesta. Keskusteluissa voidaan arvioida, tarvitseeko rikoksen uhri erityistukea, kuten traumaterapiatukea tai olisiko uhrin hyvä päästä psykologin puheille. Rikosuhripäivystys neuvoo myös mistä apua on mahdollista saada sekä arvioi jatkotuen tarvetta ja ohjaa uhreja muihin tukipalveluihin, kuten turvakoteihin. (Åberg 2020.)

Vuonna 2019 Rikosuhripäivystyksen asiakasmäärä oli 18 000. Suurin osa asiakkaista on väkivaltarikosten uhreja ja yksittäisenä rikostyyppinä lähisuhdeväkivalta on Åbergin mukaan selkeästi suurin. Rikosuhripäivystyksen vuoden 2019 tilastojen mukaan lähisuhdeväkivaltaan liittyviä asiakkuuksia oli 26 %, seksuaalirikoksiin liittyviä 16 % ja muihin pahoinpitelyihin liittyviä 10 % eli yhteensä väkivaltarikosten uhreja oli 52 %. Seuraavaksi suurin asiakasryhmä oli häirintä ja kiusaaminen, josta asiakkuuksia oli 10 %. Tämän jälkeen kolmanneksi suurimpana oli omaisuusrikokset, joista asiakkuuksia oli 8 %. Åbergin mukaan näiden rikostyyppien lisäksi on myös paljon muuta, kuten ihmiskaupan uhreja, joita on asiakkaana tälläkin hetkellä yli 400 uhria. Selkeää kasvua on myös tapahtunut verkkorikosten osalta. (Åberg 2020.)

Miehet ohjautuvat palveluihin huomattavasti huonommin kuin naiset ja noin 80 % Rikosuhripäivystyksen asiakkaista onkin naisia. Åbergin mukaan taustalla on varmaankin paljon asenteita, jotka vaikuttavat siihen, että miehet eivät hakeudu avun piiriin. Miehistä saatetaan ajatella, että he eivät tarvitse tukea ja he pärjäävät itse paremmin. Joko miehet itse ajattelevat näin tai myöskin uhreja ohjaavat tahot sekä poliisi ainakin osittain toimii siten, että miesten tarpeita ei huomioida samalla tavalla kuin naisten. (Åberg 2020.)

Rikosuhripäivystyksen tehtävänä on huolehtia siitä, että uhri on turvassa. On mahdollista arvioida mitä suojeluntoimenpiteitä uhri voisi tarvita. Esimerkiksi turvasuunnitelmien tekeminen tai turvakoteihin ohjaus voi olla uhrin suojelun kannalta sellaisia asioita, joita Rikosuhripäivystys voi tehdä. Åbergin mukaan on olemassa MARAK-työryhmiä eli moniammatillisia riskinarviointi työryhmiä. Ideana on, että viranomaiset ja järjestötahot kokoontuvat yhteen käsittelemään uhrin asioita ja arvioimaan mitä tukia ja suojelutoimia uhri tarvitsisi. (Åberg 2020.)

Rikoksen uhrin ei välttämättä itse tarvitse olla yhteydessä palveluun vaan esimerkiksi poliisi voi ohjata uhrin ilmoittamalla tämän henkilötiedot sähköpostitse Rikosuhripäivystykseen. Åbergin mukaan eniten asiakkaita ohjaava taho on poliisi ja vuonna 2019 poliisi ohjasi noin 3000 asiakasta. Ohjaus perustuu rikoksen uhrin suostumukseen. Jos uhri ei suostu ohjaukseen, poliisi ei voi lähettää tämän henkilötietoja. Ohjaus tapahtuu sähköpostitse eikä viestissä tarvitse olla sen enempää tietoa tapauksesta. Sähköpostiosoitteet menevät alueittain seitsemän eri alueen mukaan, joista yksi on esimerkiksi lansisuomi@riku.fi. Tämä on Åbergin mukaan yksinkertaisin tapa, koska näin poliisin ei tarvitse miettiä kenelle työntekijälle sähköposti kuuluu lähettää. Poliisi voi tietenkin myös ohjata suoraan muihinkin palveluihin. Jos kyseessä on esimerkiksi raiskauksen uhri niin Raiskauskeskus Tukinainen tai Seritukikeskus voi olla oikea vaihtoehto. Poliisi joutuu miettimään eri vaihtoehtojen välillä, mutta Rikosuhripäivystys voi myös aina ohjata uhrin eteenpäin. Åbergin mukaan se ei kuitenkaan ole hyvä asia, että uhri tulee ohjatuksi useampaan eri tahoon ja häntä ikään kuin pompoteltaisiin paikasta toiseen. Jos Rikosuhripäivystys ohjaa asiakkaan uuteen palveluun niin ohjaus tapahtuu aina saattaen. Asiakkaalle ei ikinä sanota, että “soita tuonne, tässä on puhelinnumero” vaan Rikosuhripäivystys ottaa yhteyttä asiakkaan puolesta. (Åberg 2020.)

Rikosuhripäivystys tilastoi poliisilta tulleita ohjauksia ja raportoi ohjauksista Poliisihallitukselle muutaman kerran vuodessa. Seuranta ja raportointi on tärkeää, jotta nähdään, toteutuuko ohjaus oikeasti ja tasapuolisesti eri puolella Suomea. Rikosuhripäivystyksen asiakastietojärjestelmään kirjataan se, mitä kautta uhri on saanut tiedon palvelusta. Jos uhri kertoo saaneensa poliisilta esitteen, se tilastoidaan tietyllä tavalla. Sähköpostiohjauksen kautta tulleet ohjaukset tilastoidaan taas omalla tavallaan ja silloin tiedetään tarkasti miltä poliisi-asemalta ohjaus on tullut. Åbergin mukaan ongelma on tällä hetkellä se, että ohjauksia tulee epätasa-arvoisesti eri puolilta Suomea, mutta pohjoisen määrät ovat lisääntyneet selkeästi vuosittain. Vuonna 2019 eniten ohjauksia tuli Helsingistä, Turusta ja Rovaniemeltä. (Åberg 2020.)

Åbergin mukaan rikoksen uhrin asemaa voisi parantaa kehittämällä uhrin suojelua. Poliisin tehtävänä on suojelutarpeen arviointi kuulustelu- tai oikeudenkäyntivaiheessa. Uhrin fyysinen suojeleminen vakavammissa tapauksissa ei ole tällä hetkellä riittävällä tasolla. Lähestymiskiellon rikkominen on Suomessa helppoa, koska sitä ei valvota millään tavalla. Erilaiset tekniset suojaamiskeinot voisivat olla ratkaisu ongelmaan. Uhrilla voisi olla käytössään hälytysnappijärjestelmä tai lähestymiskieltoa usein rikkovalla pantavalvonta, jos tilanne

vaikuttaa siltä, että henkilö voisi syyllistyä vakavaan rikokseen. Poliisi voisi myös aktiivisemmin määrätä väliaikaisia lähestymiskieltoja, koska uhrin tekemä lähestymiskieltohakemus saattaa olla provosoiva ele epäiltyä kohtaan. (Åberg 2020.)

Pelko ja luottamuksen puute heikentää uhrin asemaa, koska uhri voi helposti ajatella, että rikosprosessiin ryhtyminen ei ole kannattavaa. Piilorikollisuutta on edelleen hyvin paljon varsinkin tiettyjen rikostyyppien kohdalla, kuten lähisuhdeväkivalta, seksuaalirikokset ja viharikokset. Rikoksen uhrin sensitiivinen kohtaaminen on tärkeää, ettei uhri koe, että häntä syyllistetään ja uhriksi joutuminen olisi hänen oma vikansa. Suomen oikeusjärjestelmän suurin ongelma on järkyttävän pitkät rikosprosessiajat, joissa voi helposti mennä muutama vuosi. Rikosprosessissa uhrin asemaa olisi helppo parantaa, jos kuulustelut videoitaisiin. Tällöin samoja selkeitä asioita ei tarvitsisi käydä läpi uudestaan oikeudenkäynnissä. Rikosprosessien ajallisen keston vuoksi videointi olisi hyväksi, koska ihmisen muisti kärsii pitkässä ajassa ja ihminen unohtaa asioita. Lisäksi tulisi miettiä rikosuhridirektiivin mukaista yksilöllisten suojelutarpeiden arviointia, kuten pitäisikö uhria suojella rikosprosessin aikana esimerkiksi käyttämällä sermejä oikeudenkäynnissä. (Åberg 2020.)

Åbergin mukaan rikoksen uhrin tukipalveluita tulisi vahvistaa edelleen ja palveluiden tulisi toteutua tasapuolisesti eri puolilla Suomea. Suomessa on myös alueita, joissa etäisyydet turvakoteihin ovat pitkiä. Muun muassa saamelaisalueelta monet menevät käytännössä Norjan puolelle turvakotiin, koska Rovaniemelle on niin pitkä matka. Tasapuolista ohjausta pyritään parantamaan Poliisihallituksen kanssa yhteistyönä toteutetun USEL-verkoston kautta. USEL-verkosto kuuluu kaikilta poliisilaitoksilta nimetty uhri sekä sovittelun, lasten edunvalvonnan ja lähestymiskieltoasioiden yhdyshenkilö. USEL-verkosto tapaa vuosittain ja käy läpi uhrin ohjaamiseen liittyviä käytänteitä ja antaa palautetta puolin ja toisin. Tavoitteena on kehittää uhrin asemaa ja, että uhrin asema olisi mahdollisimman hyvä eri puolilla Suomea. Tukipalveluista kertoessaan poliisi voi miettiä millä tapaa niin sanotusti markkinoida asian ja tuo esille mahdolliset uhrin tukipalvelut. Poliisi voi myöskin antaa uhrille vaikkapa esitteen tukipalvelun toiminnasta, jolloin uhrille jää käteen jotain konkreettista. (Åberg 2020.)

Åbergin mukaan tulkkausasiat ovat myös iso haaste, ja Suomessa on pula osaavista oikeustulkeista. Rikoksen uhrilla on oikeus saada tulkki rikosprosessissa ja oikeusturva kärsii paljon, jos asiat tulee kirjattua väärin. Myöskään maksuttoman oikeudenkäyntiavustajan

saaminen jo kuulusteluihin ei aina järjesty niin kuin pitäisi. Kysymys on silloin sen tyyppi-
sestä rikoksesta, että uhrilla olisi hyvä olla avustaja ja esitutkintaviranomaisen velvollisuus
on varmistaa, että uhri ymmärtää oikeutensa ja saa avustajan halutessaan. (Åberg 2020.)

Lähtökohtaisesti yhteistyö poliisin kanssa toimii hyvin. Rikosuhripäivystys on poliisin apu
ja tuki rikosprosessin aikana. Poliisin tehtävä on kertoa uhrin oikeuksista ja velvollisuuksista
sekä antaa tietoa. Traumaattisessa tilanteessa uhri ei välttämättä kuitenkaan pysty sisäistä-
mään kaikkea tietoa, jolloin Rikosuhripäivystys voi auttaa uhria saamaan kaiken tarvittavan
tiedon ja tukea poliisin toimintaa. Hyvinvoiva uhri on myös varmasti parempi todistaja ri-
kosprosessissa, minkä takia on tärkeää huolehtia uhrista. Joillakin paikkakunnilla on käy-
tössä Visitor-toiminta eli poliisiasemalla työskentelee tiettyinä viikonpäivinä Rikosuhri-
päivystyksen henkilöstöä. Tällöin Rikosuhripäivystys on konkreettisesti mukana poliisin ar-
jessa. Tiettyjen uhriryhmien, kuten ulkomaalaisten uhrien kohdalla Rikosuhripäivystyksellä
on Helsingin poliisin kanssa yhteistyötä, jossa poliisi voi tulla Rikosuhripäivystyksen palve-
lupisteeseen tapaamaan uhria ikään kuin anonymisti ja keskustella asioista luottamukselli-
sesti. (Åberg 2020.)

Rikosuhripäivystyksellä on ennalta estävää toimintaa. Verkkosivuilla on paljon tietoa esi-
merkiksi verkkorikoksiin tai rakkaushuijauksiin liittyen ja miten niiltä voi välttyä. Rakkaus-
huijauksen uhreille on olemassa testi, jonka voi tehdä, jos epäilee kyseessä olevan huijaus.
Rikosuhripäivystyksen tavoitteena on lisätä verkkosivuston materiaalia ja testejä, koska ih-
misten digitaidot lisääntyvät jatkuvasti. (Åberg 2020.)

Rikosuhripäivystys on tuottanut paljon valistusmateriaalia kouluille, jotta nuoret oppivat ja
ymmärtävät mitkä asiat voivat lisätä riskejä joutua rikoksen uhriksi. Lisäksi Rikosuhri-
päivystys on mukana useissa projekteissa ja kouluttaa aktiivisesti eri tahoja luennoimalla
toiminnastaan. (Åberg 2020.)

Åbergin mukaan myös Istanbulin sopimus näkyy Rikosuhripäivystyksen toiminnassa,
vaikka toiminta pääasiassa pohjautuu rikosuhridirektiiviin. Istanbulin sopimus on tuonut pal-
velukenttään muun muassa Nollalinjan, Seri-tukikeskuksia ja vahvistuneita turvakotipalve-
luita, joiden kanssa Rikosuhripäivystys tekee paljon yhteistyötä ja järjestöt ohjaavat asiak-
kaita keskenään. Åbergin mukaan on myös hienoa, että sopimusten toteutumista seurataan
kansainvälisesti ja toimintaa kehitetään jatkuvasti. (Åberg 2020.)

6.2. Ensi- ja turvakotien liitto

Haastattelimme Ensi- ja turvakotien liiton kehitysjohtajaa Sari Laaksosta. Laaksonen vastaa Ensi- ja turvakotien liiton laatujärjestelmistä ja kehittämishankkeista. Laaksonen on johtoryhmän jäsen, joten järjestön johto kuuluu myös hänen työtehtäviinsä. Ensi- ja turvakotien liitolla on yhteensä 30 jäsenyhdistystä ja Laaksosen tehtävä on tukea näiden yhdistysten johtoa. Lisäksi on monenlaisia verkostoja niin kotimaassa kuin ulkomailla. (Laaksonen 2020.)

Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistyksiä löytyy eri puolilta Suomea. Monet niistä ovat toiminnassa ympäri vuorokauden ja yhdistyksissä voi olla jopa noin 70–80 työntekijää. Osa laitoksista on pienempiä ja näissä voi olla vain yksi työntekijä ja vapaaehtoisia työntekijöitä. Yhdistykset kohtaavat erilaisia ihmisiä riippuen laitoksen koosta ja toimintakentästä. Jäsenyhdistykset ylläpitävät tällä hetkellä 19 turvakotia, joiden rahoitus tulee valtiolta. Yhdistykset ylläpitävät ympärivuorokautisia yksiköitä, mutta myös avotyötä. Yksiköissä on saatavilla yksilöllistä apua, mutta on myös ryhmiä väkivaltaa tai sen uhkaa kokeneille sekä myös lapsille että tekijöille. Laaksosen mukaan neljännes kävijöistä viiptyy turvakodeissa 1–2 päivää ja tämän jälkeen saavat majoituksen jostain muualta. Tyypillisimmin turvakodeissa ollaan 2–3 viikkoa ja takarajana pidetään noin kahta kuukautta. (Laaksonen 2020.)

Laaksosen mukaan Ensi- ja turvakotien liiton toiminta jakautuu neljään päätoimintakenttään. Vaativa vauvatyö on palvelu, jossa tuetaan odottavia äitejä sekä hiljalleen lapsen saaneita äitejä ja perheitä. Hämeenlinnan vankilassa on Ensi- ja turvakotien liiton ylläpitämä ensikotityyppinen perheosasto, jossa on tuomiota suorittavia äitejä, joilla on alle kaksivuotias lapsi mukana vankilassa. Perheosastolla harjoitellaan turvallisen arjen rakentamista sekä vuorovaikutusta vauvan kanssa. Monet näistä äideistä ovat joutuneet rikoksen uhreiksi, vaikka tällä hetkellä olisivatkin suorittamassa omaa tuomiota. (Laaksonen 2020.)

Toisena on lapsilähtöinen päihdetyö, jossa päihdeongelmaisia odottavia äitejä tai hiljalleen lapsen saaneita kuntoutetaan samalla kun vahvistetaan vanhemmuutta ja turvataan lapsen hyvinvointia. Myös tässä toimintakentässä osallisena voi olla rikoksen uhreja, mutta eniten uhrin asema nousee esille, kun kyseessä on perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan liittyvä väkivaltatyö. (Laaksonen 2020.)

Väkivaltatyön kautta kohdataan ihmisiä, jotka ovat kokeneet erilaista uhkailua, pahoinpitelyä tai vaikkapa vainoamista. Tämä on Ensi- ja turvakotien liiton ehdottomasti suurin ryhmä. Turvakotien lisäksi apua voi hakea avopalveluista, jotka tarjoavat tukea perhe- ja lähisuhdeväkivallan aiheuttaman tilanteen ratkaisemiseen ja kriisistä selviytymiseen. Turvakodeissa ja avopalveluissa käydään läpi käytännön järjestelyjä ja laaditaan turvasuunnitelmia. Laaksonen kertoi tosielämän esimerkin turvasuunnitelmasta, jossa he olivat sopineet turvakodista kotiutuneen asiakkaan kanssa, että jos asiakas soittaa ja sanoo: “Täällä Maria” niin tällöin tiedetään, että asiakkaan kotiosoitteeseen tulee hälyttää apua. Yleensä turvasuunnitelmat ovat kuitenkin sellaisia, että laukku on pakattu valmiiksi, turvakodin puhelinnumero löytyy puhelimesta tai on mietittynä henkilö kenelle voi soittaa, jos tilanne kärjistyy. Turvasuunnitelmien lisäksi asiakkaita neuvotaan rikosilmoituksen ja lähestymiskieltohakemuksen tekemisessä. Ensi- ja turvakotien liitto tekee myös paljon yhteistyötä Rikosuhripäivystyksen kanssa. (Laaksonen 2020.)

Neljäs toimintakenttä on eroperheiden auttaminen. Kyseessä voi olla lapsiperheitä, joissa on tapahtunut ero ja perhe tarvitsee apua, jotta lapsien etu tulee huomioitua. Apu voi olla sitä, että tilanne turvataan ja lapsi saa pitää yhteyden molempiin vanhempiinsa. Enimmäkseen tapaukset ovat huoltoriitoja, mitkä eivät mene rikosten puolelle. Äärimmäisessä tapauksessa kyseessä voi olla esimerkiksi lapsikaappaukset. Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistyksenä toimii Kaapatut Lapset ry, joka on perustettu kaapattujen lasten vanhempien tukemiseksi ja neuvomiseksi. (Laaksonen 2020.)

Laaksonen mukaan noin puolet asiakkaista ottaa itse yhteyttä Ensi- ja turvakotien liittoon. Laaksonen esitteli nettiturvakoti-sivuston, mistä löytyy paljon hyödyllistä tietoa, niin asiakkaille kuin viranomaisille. Sivustolta voi lukea muun muassa mitä turvakodissa tapahtuu ja miten siellä autetaan. Tietoa löytyy myös väkivaltaa käyttäneille. Koronaviruksen seurauksena nettiturvakoti-sivustolta löytyvän chatin kautta on tullut satoja yhteydenottoja tämän vuoden puolella. Laaksonen kertoi, että turvakoteihin hakeutuneista noin 5 % on miehiä ja loput naisia. (Laaksonen 2020.)

Poliisi ohjaa asiakkaita myös joko ottamalla suoraan yhteyttä tai antamalla yhteystiedot asiakkaalle. Asiakkaan suostumuksella poliisi voi lähettää asiakkaan henkilötiedot, jolloin asiakkaaseen ollaan yhteydessä. Akuutissa tilanteessa poliisin on lähtökohtaisesti aina ensin soitettava turvakotiin ja samalla voi tiedustella vapaita paikkoja. Poliisi voi olla yhteydessä

myös avopalveluihin, jos kyseessä ei ole akuutti tilanne, mutta asiakas selkeästi tarvitsisi apua jo koetusta väkivallasta selviämiseen tai siihen, että pysyy turvassa väkivallalta. Poliisin ohjauksien määrät vaihtelevat eri puolilla Suomea. Joillain paikkakunnilla on nimetty poliisi, joka käy vierailemassa yhdistyksessä ja häneen voi tarvittaessa ottaa yhteyttä. Myöskin muilta yhteistyökumppaneilta tulee yhteydenottoja, kuten sosiaali- ja terveydenhuollolta. Ohjauksia tulee myös MARAK-työryhmien kautta. (Laaksonen 2020.)

Kaiken kaikkiaan Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistyksissä on yli 16 000 asiakasta vuositain. Vuonna 2019 väkivaltatyön jäsenyhdistysten ylläpitämässä turvakodeissa oli noin 1800 aikuista ja noin 1500 lasta eli yhteensä noin 3300 asiakasta. Väkivaltatyön avopalveluissa oli noin 4000 asiakasta, joka pitää sisällään myös tekijöiden kanssa tehtävän työn. (Laaksonen 2020.)

Turvakodit antavat asiakkaalleen sekä fyysistä, että henkistä turvallisuutta. Turvakotien henkilökunta huolehtii siitä, että turvakoteihin ei päästetä asiattomia henkilöitä. Laaksonen mukaan turvallisuudesta pyritään huolehtimaan myös, kun asiakas kotiutuu turvakodista. Mikkelissä on ollut käytössä lainattavat hälytyslaitteet, joiden kautta asiakas on pystynyt hälyttämään apua ollessaan kotona. Tietyissä tapauksissa on myös mahdollista, että järjestön työntekijä ja asiakas menevät asiakkaan kotiin ja pohtivat yhdessä, miten turvallisuutta voisi lisätä. Tämä on kuitenkin harvinaista. (Laaksonen 2020.)

Uhrin aseman parantamiseksi on olemassa erilaisia raportteja ja ohjeistuksia, joista Laaksonen kertoi haastattelun aikana. Käsittelimme nämä julkaisut aiemmin luvussa kolme. Oikeusministeriön julkaisussa *Uhri rikosprosessissa – ehdotus hyvistä menettelytavoista uhrin tarpeiden huomioon ottamiseksi* on mainittu, että uhrin kohtaamisessa on tärkeää saada syntymään luottamus ja kuulijan täytyy olla aidosti läsnä. (Laaksonen 2020.)

Toinen Oikeusministeriön julkaisu, jonka Laaksonen mainitsi, oli *Naisiin kohdistuvan väkivallan torjunta – ohjelma vuosille 2020–2023*. Siinä keskitytään esitutkinaviranomaisten koulutuksen lisäämiseen sekä parempaan tietämykseen väkivallasta ilmiönä ja tarjolla olevista palveluista. Julkaisu syntyi GREVION Suomessa vierailun jälkeen. (Laaksonen 2020.)

Poliisihallituksen ohjeessa *Poliisin toiminta perhe- ja lähisuhdeväkivallan sekä naisiin kohdistuvan väkivallan tapauksissa* ohjeistetaan, että poliisin tulee aina aktiivisesti huolehtia

siitä, että uhri tulee tietoiseksi apua ja tukea tarjoavista tahoista kuten Rikosuhripäivystyksestä. Pelkkä esitteen antaminen ei ole tarkoitettua aktiivisuutta vaan poliisimiehen pitää suullisesti selvittää ja varmistaa asian ymmärtäminen sekä tarvittaessa saattaa rikoksen uhri palveluiden piiriin. (Laaksonen 2020.)

Keskeisin asia, jonka Laaksonen mainitsi uhrin aseman parantamisesta, oli uhrin kohtaamisen merkitys ja traumatisoivan tilanteen merkityksen ymmärtäminen ja mitä traumaattinen kokemus voi tehdä kognitiivisille toiminnoille. Uhri ei välttämättä kerro loogisesti tapahtumista tai kronologisessa järjestyksessä. Hän voi jättää jotain sanomatta mitä muistaakin seuraavalla kerralla ja tämä ei yleensä liity siihen, että uhri haluaisi piilotella jotain vaan siihen, että hänellä on ollut pitkään traumatilanne päällä. Laaksonen muistutti, että uhrin ystävällinen kohtaaminen ja trauman vaikutuksien ymmärtäminen on erityisen tärkeää. (Laaksonen 2020.)

Asioita, joissa Ensi- ja turvakotien liitto on kohdannut ongelmia, oli edellä mainittu uhrien kohtaaminen. Akuuttitilanteeseen tulevan viranomaisen pitäisi muistaa, että tehtävä, jolle he menevät on vain yksi osa yleensä koko sitä koettua väkivaltaa. Tällöin ei tule vähätellä tilanteen vakavuutta, koska taustalla on usein ollut pitkä vyyhti aiempia väkivallan kokemuksia. (Laaksonen 2020.)

Konkreettisia asioita tilanteessa, joita poliisiin tulee muistaa, on se, että kysyy, onko lapsia mukana. Toinen asia, jonka Laaksonen mainitsi, oli se, että puhuttaa rikoksesta epäiltyä ja rikoksen uhria eri huoneissa. Uhri ei välttämättä uskalla kertoa kaikkea, mikäli rikoksesta epäilty on samassa tilassa suuren kontrollin takia. Akuutin tilanteen jälkeen uhria tulee tiedottaa valtakunnallisista ja oman alueensa palveluista sekä tarvittaessa ohjata uhri avun piiriin. Väliaikaiseen lähestymiskieltoon määrääminen pitäisi olla osana poliisin päivittäistyötä ilman, että pitäisi hakea lähestymiskieltoa käräjäoikeudesta. Laaksonen kertoi, että lähestymiskiellon rikkominen on yksi ongelmallinen asia, koska tällä hetkellä se on täysin uhrin ilmoituksen varassa, jos lähestymiskieltoa rikotaan. (Laaksonen 2020.)

Ensi- ja turvakotien liitto tekee yhteistyötä poliisin kanssa ja toisilla paikkakunnilla se toimii hyvin ja toisilla olisi parantamisen varaa. Espoossa toimiva Lyömätön Linja on yksi esimerkki Ensi- ja turvakotien yhteistyökumppanista. Tärkeää yhteistyössä on sopia sekä uhrien että epäiltyjen kanssa yhteistyön käytännöistä alueellisesti. Laaksonen mainitsi, että on

huolissaan poliisin maksullisesta virka-avusta, jolloin rikoksen uhri ei välttämättä pääse hakemaan tavaroita turvattomasta kodistaan kalliin maksun takia. (Laaksonen 2020.)

“--varsinkin erotilanne, kun päättää erota siitä väkivallantekijästä, niin ne ovat sellaisia isoimpia riskipaikkoja, milloin tilanne voi eskaloitua. Näitä tilanteita valitettavasti on missä tavaroitaan hakenut uhri, joka on tavallaan päässyt jo irti ja on erottu, on mennyt hakemaan tavaroitaan, niin on siinä haettaessa joko pahoinpidelty tai on kuolemantapauksia myös.” (Laaksonen 2020.)

Poliisi kohtaa niin laajalti eri rikoksia, joten olisi kohtuutonta olettaa, että poliisi tietäisi kaikesta kaiken. Lähtökohtaisesti poliisi osaa ohjata rikoksen uhrin avun piiriin, mutta tietoa kannattaa lisätä edelleen ja ohjata mieluummin liian matalalla kynnyksellä uhri avun piiriin. Lähisuhdeväkivallassa vaaran merkit ovat yleensä nähtävissä jo etukäteen ja usein kuolemaan johtavat tapaukset olisivat estettävissä aikaisella puuttumisella sekä uhrin turvaamisella. (Laaksonen 2020.)

“Lähdetään siitä, että uhri puhuu totta ja ymmärretään sen tilanteen vakavuus ja ehkä ei nähdä sitä kokokuvaa, mikä on tähän johtanut. Esim. ihmiset osavat hakea vähän aikaisemmin apua, mutta pääsääntöisesti, kun haetaan apua väkivaltaan, niin sitä on kestänyt jo tosi kauan. Ei puhuta pelkästään kuukausista vaan puhutaan vuosista. Jossain vaiheessa oli keskimäärin muistaakseni viisi vuotta kestänyt väkivalta ennen kuin tultiin turvakotiin.” (Laaksonen 2020.)

Ensi- ja turvakotien liiton ennalta estävä toiminta koostuu monesta asiasta. He tekevät jalkautuvaa työtä viemällä eteenpäin tietoa väkivallasta ilmiönä. Väkivalta muuttaa nopeasti ihmistä ja pitkään koettu väkivalta voi häilyttää oman koskemattomuuden rajoja. Joku ei välttämättä edes tunnista henkistä väkivaltaa omassa kokemuksessaan, koska se on niin normalisoitunutta. (Laaksonen 2020.)

“Turvakodissa oli asiakas, jolla oli sellainen tilanne, että kun hän lähti töihin, oli korkeasti koulutettu ja arvostetussa asemassa oleva nainen, niin hänen puolisonsa aamulla ennen lähtöä tarkasti hänen käsilaukkunsa ja samoin kun hän

tuli takaisin niin tarkasti sen käsilaukun. Se kuului heidän päivärutiineihinsa, siihen kontrolliin ja valvomiseen mitä siinä oli ja se oli muotoutunut sellaiseksi ”meillä nyt vaan on näin”. Kuka tahansa meistä ulkopuolisista, kun kuulee sen, niin ajattelee, et mitä ihmettä. Ajattelee et tää on tosi outoa ja väärin ja huomaat sä mitä täs on pielessä? Se normalisoituu se eriasteinen väkivalta yllättävän nopeasti ja siitä muodostuu vakavammaksi.” (Laaksonen 2020.)

Tiedon levittäminen lähisuhdeväkivallasta voi auttaa uhria ymmärtämään itseään tai läheistä, joka kokee väkivaltaa parisuhteessa. Ensi- ja turvakotien liitto käyttää erilaisia menetelmiä tiedon levittämiseksi. Heillä on ollut jalkautuvassa työssä esittelypöytiä eri hypermarkettien edessä, joissa he ovat jakaneet tietoa kansalaisille. He ovat olleet myös erilaisilla festivaaleilla levittämässä tietoa toiminnastaan sekä lähisuhdeväkivallasta. Tiedon levittämistä tehdään niin ammattilaisten kuin tavallisten kansalaisten parissa. Näin ammattilaiset osaavat puuttua väkivaltaan, kun he näkevät sitä ja kansalaiset osaavat tunnistaa paremmin mikä on väkivaltaa, oli kyse fyysisestä tai henkisestä väkivallasta. Laaksonen kertoi näiden edellä mainittujen asioiden olevan tärkeimpiä ennalta estämisen muotoja. (Laaksonen 2020.)

Ensi- ja turvakotien liitto tekee paljon koulutuksia eri toimijoiden kanssa. He ovat myös halukkaita tekemään yhteistyötä ja heihin kannattaa olla aktiivisesti yhteydessä, mikäli Ensi- ja turvakotienliitto ei ole itse ehdottanut yhteistyötä. (Laaksonen 2020.)

Istanbulin sopimus antaa pohjan niin Ensi- ja turvakotien liiton tekemään työhön kuin poliisin työhön. Suomessa Istanbulin sopimus velvoittaa viranomaisia ja auttavia tahoja toimimaan eli se on lainvoimainen. Laaksonen kertoi, että sopimuksen voi jakaa karkeasti kolmeen osaan. Yksi osa on ennalta estävään toimintaan liittyvät artikkelit, toinen on uhrin tukeen liittyvät artikkelit ja kolmas on uhrin oikeusturvaan liittyvät artikkelit. (Laaksonen 2020.)

Istanbulin sopimuksesta löytyy rikoksen uhrin auttamiseen liittyviä perusasioita, joten jokaisen, joka työskentelee rikoksen uhrien kanssa, olisi hyvä tuntee ja tietää sopimuksen sisältö. Laaksonen kertoi haastattelussa GREVION julkaisemasta raportista ja mitä parannettavaa poliisilla on sen osalta. (Laaksonen 2020.)

6.3. Nollalinja

Haastattelimme Nollalinjan yksikön johtajaa Päivi Sinkkosta. Sinkkonen työskentelee Settlementti Tampere Ry:ssä, joka on palveluntuottaja Nollalinjalle. Sinkkosen työtehtäviin kuuluu lähiesiemiestyöskentely yksikössä ja esimiestehtävät Settlementti Tampere Ry:ssä. Lisäksi Sinkkonen pitää yllä yhteyksiä THL:ään ja oikeusministeriöön, hoitaa budjettia, tiedotusta, työvuoroja, yhteistyö verkostoja sekä kaikkea yhteydenpitoa ulkopuolisiin tahoihin. (Sinkkonen 2020.)

Nollalinja on anonyymi ja maksuton puhelinpalvelu, joka on auki ympäri vuorokauden vuoden jokaisena päivänä. Yhteyttä ottaa lähisuhdeväkivaltaa kokeneet ihmiset, mutta myös huolestuneet läheiset. Välillä yhteyttä ottaa myös viranomaiset tai väkivallan tekijät. Ihmisten puhelinnumerot eivät näy puhelinpäivystäjille eikä myöskään soittajan puhelimeen jää tietoja puhelusta. Sinkkosen mukaan he eivät siis tiedä soittajasta mitään ja se on soittajasta itsestään kiinni mitä hän haluaa kertoa. (Sinkkonen 2020.)

Nollalinjan tarkoitus on tukea ihmisiä ja käydä keskusteluja anonyymisti. Lähisuhdeväkivallan kohdalla se tarkoittaa usein sitä, että noin 80 % ihmisistä ei ole koskaan aiemmin kertonut kokemastaan kenellekään ja puhelu saattaa olla ensimmäinen kerta, kun ihminen kertoo kokemastaan. Sinkkosen mukaan ihmiset ovat helpottuneita, kun he pystyvät puhumaan jonkun kanssa ja kertomaan asiasta. (Sinkkonen 2020.)

Saatavilla oleva apu on keskusteluapua, mutta myös ohjausta muiden auttavien tahojen piiriin. Ihmisen tulee kuitenkin itse haluta apua ja ohjausta. Lähisuhdeväkivallalle on tyypillistä, että ihmiset eivät halua, että poliisi tai sosiaaliviranomaiset, puhumattakaan lastensuojelusta tai ylipäättään kukaan, puuttuu asiaan. Ihmiset ajattelevat, että lähisuhdeväkivalta on tabuluonteista ja häpeällistä. Monet syyllistävät itseään ja ajattelevat, että on heidän oma vikansa, että parisuhteessa on väkivaltaa. (Sinkkonen 2020.)

Nollalinjalla on tällä hetkellä käytössä kolme linjaa ja tänä vuonna puheluita on tullut ennätysellisen paljon, kuukaudessa noin 1200–1500 puhelua. Sinkkonen uskoo, että tänä vuonna puheluiden määrä menee yli 15 000 puhelun. Palvelu alkaa olemaan tunnettu eri puolilla Suomea, joten yhteydenotot lisääntyvät senkin myötä. 85 % yhteydenotoista tulee

naisilta ja reilu 10 % tekijöiltä eli miehiltä. Tavallinen tarina on se, että puoliso tai ex-puoliso pahoinpitelee heterosuhteessa, mies on tekijä ja nainen on kokija. (Sinkkonen 2020.)

Nollalinjan tiedot löytyvät puhelimeen ladattavasta 112-sovelluksesta. Sinkkosen mukaan Nollalinja toimii tavallaan lähisuhdeväkivallan hätäkeskuksena siinä mielessä, että puhelut ohjautuisivat heille. Akuutissa tilanteessa missä ihmisen henki on vaarassa, Nollalinja ohjaa soittamaan hätäkeskukseen. Neljän vuoden aikana hätäkeskukseen ohjattuja puheluita on ollut alle kymmenen ja kynnys kuormittaa hätäkeskusta on korkealla. Sinkkosen kokemusten mukaan hätäkeskus ja poliisi ovat ottaneet tapaukset vakavasti silloin kun Nollalinja on joutunut olemaan yhteydessä hätäkeskukseen. Nollalinjan työntekijät ovat kokeneita ammattilaisia ja he osaavat arvioida tilanteita hyvin. (Sinkkonen 2020.)

Nollalinja ohjaa uhreja eniten sosiaali- ja terveystalvöveluiden pariin. Lisäksi erilaisiin järjestöihin, kuten Rikosuhripäivystykseen ja Naisten Linjaan, joissa on saatavilla ilmaista juristipalvelua. Nollalinja kehottaa uhria ottamaan yhteyttä myös poliisiin, koska lähisuhdeväkivalta on usein toistuvaa ja pitkään jatkunutta. Ihmiset eivät yleensä katkaise parisuhteitaan väkivallan takia, koska monet toivovat muutosta ja parisuhteessa on rakkautta, lapsia ja kokonainen elämä. Avun hakeminen voi kestää hyvinkin kauan. (Sinkkonen 2020.)

Uhrin suojelua ajatellen Nollalinjalla tehdään muun muassa turvasuunnitelmia. Usein lähisuhdeväkivaltaa kohtaavat tietävät ne riskihetket, jolloin tilanne alkaa kehkeytymään. Turvasuunnitelmat ovat hyvin konkreettisia: uhria kehoitetaan pitämään autonavaimet ulkotakin taskussa, laukku voi olla pakattuna tai auto parkkeerattu pihaan niin päin, että pääsee helposti lähtemään, jos alkaa tapahtumaan. Turvakodin numero voi olla uhrilla tallennettuna puhelimeen tai naapurina on informoitu tilanteesta ja on olemassa paikka, johon on mahdollista päästä turvaan. Vaaranpaikat pyritään tunnistamaan ja niihin varaudutaan. Sinkkosen mukaan suurin osa ihmisistä ei halua kertoa mistä päin Suomea he soittavat, jolloin on vaikeaa neuvoa lähintä turvakotia tai muita tarjolla olevia palveluita. (Sinkkonen 2020.)

Sinkkosen mukaan uhrin asemaa voisi parantaa kehittämällä lähestymiskieltoa. Auttavat tahot sekä poliisi kehottavat hakemaan lähestymiskieltoa, mutta lähestymiskieltoa ei valvota ja se ei toimi tarpeeksi hyvin. Suomi on tällä hetkellä Euroopan väkivaltaisim maa lähisuhdeväkivallassa, joten Suomen kulttuurin pitäisi muuttua vähemmän väkivaltaiseksi.

Sinkkosen mukaan sovittelun käyttö lähisuhdeväkivalta tapauksissa on myös erittäin ongelmallista. (Sinkkonen 2020.)

Uhrin asemaa voisi parantaa toimivalla tiedonjaolla. Erityisesti viranomaisten ja auttavien tahojen tulisi olla tietoisia siitä mistä apua on saatavilla, jotta väkivaltaa kohtaavat saisivat myös tämän tiedon. Terveyspalveluissa ei tunnisteta lähisuhdeväkivaltaa hirveän hyvin, koska ihmiset eivät puhu siitä. Tietoisuus siitä, että lähisuhdeväkivalta on piilossa ei ole vielä riittävällä tasolla. (Sinkkonen 2020.)

Sinkkonen pohti myös sitä, että tällä hetkellä Suomessa on palveluita rikoksen uhreille, mutta missä ovat palvelut niille, jotka käyttäytyvät väkivaltaisesti. Tavallaan valokiila tulisi siirtää tekijöiden suuntaan. Sinkkonen muisteli, että Itävallassa on käytössä menetelmä, jossa lähisuhteessa väkivaltainen henkilö saa kiellon mennä kotiinsa. Kielto kestää 10 vuorokautta ja väkivaltainen henkilö viedään pois kotoaan, jolloin asiaa pystyy käsittelemään. Suomessa vastaavaa menetelmää ei ole käytössä, vaan usein väkivaltainen osapuoli viedään putkaan yöksi ja hän pääsee aamulla pois, jolloin tilanne jatkuu samanlaisena. Sinkkosen mukaan he kuulevat Nollalinjalla myös paljon tarinoita siitä, että henkilö on soittanut poliisit paikalle. Poliisi on rauhoittanut tilanteen ja poistunut paikalta, jonka jälkeen tilanne on jatkunut samanlaisena. Tällöin uhri ei saa tilanteessa apua. Nollalinja ohjaa itse väkivallan tekijöitä Miessakkeihin ja Lyömättömään Linjaan. Lähisuhdeväkivalta tapauksissa järjestöpuoli on avuntarjoaja hyvin pitkälle. (Sinkkonen 2020.)

Sinkkosen mukaan Suomi on epätasa-arvoinen palveluiden suhteen. Pohjoisessa ei ole saatavilla yhtä paljon palveluita kuin esimerkiksi pääkaupunkiseudulla tai isoissa kaupungeissa. Palveluita on niukalti harvaan asutuilla alueilla. Ihmisen on vaikea päästä turvaan, jos lähimpään kaupunkiin on esimerkiksi 150–200 kilometriä. Tällöin lähin turvapaikka voi olla kahden kilometrin päässä asuva naapuri. Tällaisessa tilanteessa tulee miettiä, voisiko esimerkiksi naapurin luokse päästä pakoon ja turvaan. (Sinkkonen 2020.)

Isoimpiin yliopistollisiin sairaaloihin on tullut Seri-tukikeskuksia, jotka ovat seksuaalirikosten uhreille. Sinkkosen mukaan Seri-tukikeskuksien palvelut ovat vielä lapsenkengissä ja keskuksien palvelut on rajattu ainoastaan yli 16-vuotiaille, minkä takia raiskauksen uhrillekaan ei ole välttämättä hirvittävän hyviä palveluita. Sinkkonen oli huolissaan myös thaimaalaisista puolisoista, jotka tulevat Suomeen ja saattavat asua vaikeissa oloissa. He eivät tunne

Suomen palvelujärjestelmää, heillä on kielimuuri ja he saattavat asua kaukana isoista kaupungeista, jolloin avun saaminen on vaikeampaa. (Sinkkonen 2020.)

Ennalta estävä toiminta nivoutuu Nollalinjan toimintaan automaattisesti. Tilanteiden läpikäyminen puhelimitse ja turvasuunnitelmien tekeminen toimii ennalta estävänä toimintana. Tavoitteena on, että väkivaltaa ei tapahtuisi enää ja aiemmilta kokemuksilta välttyään tulevaisuudessa. (Sinkkonen 2020.)

Ennalta estävänä toimintana voidaan pitää myös Nollalinjan markkinointia verkossa ja tiedottamista heidän toiminnastaan. Tällöin ihmiset tietävät palvelusta ja osaavat hakea ajoissa apua ennen kuin kyse on todella vakavista asioista. Nollalinja on osallistunut myös erilaisiin tapahtumiin missä on jaettu tietoa toiminnasta ja keskusteltu ihmisten kanssa. (Sinkkonen 2020.)

6.4. Raiskauskriisikeskus Tukinainen

Pyysimme alkuun haastateltavaa Heli Heinjokea kertomaan hänen työtehtävistään Raiskauskriisikeskus Tukinaisessa. Heinjoki kertoi toimivansa esimiehenä yhdistyksessä toimiville kriisityöntekijöille sekä olevansa yksi johtoryhmän neljästä jäsenestä. Heinjoki tekee myös kriisityötä uhrien kanssa ja silloin kun on ryhmätoimintamahdollisuus, niin Heinjoki on ollut ryhmänohjaajana niissä. Heinjoki toimii erilaisissa verkostoissa, joiden kanssa Raiskauskriisikeskus Tukinainen tekee vaikuttamistyötä. Raiskauskriisikeskus Tukinainen tekee vaikuttamistyötä myös itsenäisesti. Vaikuttamistyön avulla he yrittävät pitää seksuaaliväkivaltaa kokeneiden uhrien asemaa esillä ja ajaa uhrien etuja eri vaikuttamisväylissä. (Heinjoki 2020.)

Seuraavassa teemassa kysyimme Heinjoelta kysymyksiä liittyen heidän järjestönsä toimintaan, kun kyseessä on rikoksen uhri. Kysyimme minkälaista apua rikoksen uhri voi saada Raiskauskriisikeskus Tukinaisesta. Heinjoki kertoi, että heillä on saatavilla sekä kriisiapua että oikeudellista neuvontaa. Järjestö tarjoaa maksuttoman puhelimitse toimivan kriisipäivystyksen, jonne on mahdollista soittaa kuutena päivänä viikossa. Puhelimeen vastaa aina koulutettu kriisipäivystäjä. Heinjoki kertoi, että kaikkia apua tarvitsevia he eivät voi ottaa vastaan vähäisen työntekijämäärän takia. Heinjoki mainitsi tärkeäksi asiaksi lisäksi sen, että

on tärkeä auttaa seksuaalirikoksen uhria kriisivaiheessa, etteivät oireet kroonistu. Usein heille ohjautuvat asiakkaat ovat usein juuri näitä kriisivaiheessa olevia. (Heinjoki 2020.)

Kaikille asiakkaille, jotka tulevat kriisikäynneille, Raiskauskriisikeskus Tukinainen tarjoaa oikeudellista neuvontaa. Heidän yhdistyksessään työskentelee juristi, joka tapaa asiakkaita ja tutkii asiakkaiden halutessa, olisiko tapauksissa ollut jotain tehtävissä oikeudellisesta näkökulmasta. Yhdistyksessä annetaan myös vinkkejä ja opastetaan oikeusaputoimistoon tai seksuaalirikoksia hoitaville juristeille. (Heinjoki 2020.)

Heinjoki kertoi heidän tarjoaman kriisiavun olevan lyhytaikaista eikä tarjottava apu saa korvata psykoterapiatyötä. Tarvittaessa Raiskauskriisikeskus Tukinainen ohjataan eteenpäin, jos tarve ohjaamiselle ilmenee. (Heinjoki 2020.)

Noin puolet Raiskauskriisikeskus Tukinainen asiakkaista on seksuaalirikoksen uhreja, joilla traumatisoivasta tapahtumasta on jo kulunut aikaa ja toinen puoli on kriisivaiheessa olevia uhreja. Suurin syy sille miksi asiakkaat hakeutuvat avun piiriin vasta myöhemmin on se, että selviytymiskeinona on ollut se, että tapahtunut asia painetaan pois mielestä. (Heinjoki 2020.)

“Tavallaan välttäminen on sellainen keino, millä päästään elämässä eteenpäin. Kun tulee muita juttuja: muodostuu parisuhde, aletaan odottaa vauvaa, vauvan syntymä, avioero, erilaiset työssä tapahtuvat kriisit, lähisuhteissa tapahtuvat kriisit ja eläköityminen, niin ne ovat sellaisia muita poikkeustilanteita elämässä, jotka aktivoivat käsittelemättömiä traumoja.” (Heinjoki 2020.)

Heinjoki kertoi, että heillä on myös paljon asiakkaita, jotka eivät ole aikaisemmin saaneet apua tai eivät ole hakeutuneet avun piiriin. Koronavirus on lisännyt asiakkaiden yhteydenottoja, joilla tapahtuneesta on jo kulunut aikaa. Raiskauskriisikeskus Tukinainen tavoitteena on, että he pystyisivät tavoittamaan mahdollisimman paljon apua tarvitsevia ja, että heille ohjautuisi akuutin kriisin vaiheessa olevia uhreja. Tällöin trauman seurauksiin voidaan puuttua perusteellisesti ja uhri saa jatkettua elämäänsä. (Heinjoki 2020.)

Kysyimme haastateltavalta, minkälaiden rikosten uhrit ottavat heihin yhteyttä. Heinjoki kertoi asiakkaiden olevan pääsääntöisesti naisia ja tyttöjä, mutta satunnaisesti pojat ja miehet ottavat myös yhteyttä. Kaikki heihin yhteyttä ottavat ovat seksuaalirikosten uhreja. Myös

uhrien läheiset voivat olla yhteydessä. Heinjoki luetteli muun muassa perheenjäsenet, poika- ja tyttöystävät, työkaverit ja joskus työnantajat. Pääsääntöisesti sellaiset henkilöt ovat yhteydessä, jotka kuuluvat uhrin lähipiiriin ja näkevät ja kokevat uhrin huolen. He voivat olla itse myös neuvottomia tilanteessa eivätkä välttämättä tiedä miten suhtautuisivat tapahtuneeseen. Raiskauskriisikeskus Tukinlaisesta läheiset saavat neuvoja, jotta osaavat ohjata ja tukea uhria eteenpäin. (Heinjoki 2020.)

Kysyimme Heinjoelta, miten heihin voi ottaa yhteyttä ja ottavatko uhrin itse yhteyttä vai tuleeko yhteydenotot joltain toiselta taholta esimerkiksi poliisilta. Heinjoki kertoi yhteydenottojen tulevan pääsääntöisesti päivystyksen kautta sekä kriisi- että oikeudellisen juristin päivystyksen kautta. Myös nettitukinainen.fi -alustan kautta tulee yhteydenottoja. Terveystieteiden ammattilaiset sekä sosiaaliviranomaiset ovat ulkopuolisista tahoista aktiivisimmat ohjaajat ja jotkut aktiiviset yksittäiset konstaapelit ohjaavat suoraan Raiskauskriisikeskus Tukinlaisen avun piiriin. Poliisi voi ottaa heihin yhteyttä soittamalla tai sähköpostitse. (Heinjoki 2020.)

Seuraavana haastattelukysymyksenä meillä oli se, miten prosessi etenee käytännössä. Heinjoki kertoi asiakkaan ottavan heihin yhteyttä, jolloin kriisipäivystäjä ottaa uhrin etunimen, puhelinnumeron ja muutaman akuutin ongelman ylös. Kahden viikon sisään se kriisityöntekijä, jolla on aikaa, ottaa yhteyttä uhriin ja he sopivat työskentelystä. Koronaviruksen myötä jonotusajat ovat kahdesta viikosta kuukauteen. Jonotuksen ohella yhdistys pyrkii ottamaan ensisijaisesti ne, jotka tarvitsevat akuutisti apua. Uhrille on noin kolme arviointikäyntiä, joilla he sopivat kriisityöntekijän kanssa, kuinka monta tapaamista on riittävä määrä uhrille. Jossain vaiheessa tapaamisia uhrille tarjotaan oikeudellista neuvontaa, ja osa asiakkaita ohjautuu heiltä edelleen eteenpäin seuraavan avun piiriin. Apua voi saada julkisen terveydenhuollon kautta tai uhri voidaan ohjata psykoterapia-arvioon tai lääkärin vastaanotolle mahdollista sairaanhoitoa tai psykiatrasta poliklinikkakontaktia varten. (Heinjoki 2020.)

Kysyimme Heinjoelta, onko heidän yhdistyksessään uhrin suojelutoimenpiteitä ja miten uhrin suojele näkyy heidän työssään. Käytännön tason suojelutoiminnaksi Heinjoki mainitsi sen, että heidän toimipisteidensä osoitteet eivät ole julkisia. He keräävät asiakkaistaan tietoja ainoastaan tarvittaessa eivätkä luovuta tietoja kenellekään. Turvasuunnitelmat ovat yksi osa tapaamisia, joiden avulla mietitään, miten uhria voitaisiin parhaiten auttaa. (Heinjoki 2020.)

Heinjoki kertoi, että rikoksen uhrin asemaa voisi parantaa sensitiivisellä kohtelulla. Poliisilla ja muilla toimijoilla tulisi olla tietoa tavanomaisista reaktioista, kuten siitä miten trauman kokenut uhri voi käyttäytyä. Myös asiakkaan turvallisuuden huomioiminen on yksi parannusehdotus, jonka Heinjoki mainitsi. Sensitiivinen ja traumatietoinen kohtelu on hyvä muistaa koko rikosprosessin läpi. Heinjoki halusi muistuttaa, että uhri näkee ja reagoi asioihin traumatisoivan tapahtuman kautta ja tämä on erityisen tärkeää muistaa, ettei lähde syyllistämään uhria millään tavalla. (Heinjoki 2020.)

“Aina sensitiivisesti ihan kuin pitäisi höyhentä kämmenellään niin sillä lailla uhriin suhtautuisi. Muistaa se, että hän ei toimi ihan normaalisti niissä tilanteissa. Ystävällinen, mutta napakka ja jotenkin muistaa sen et nämä asiat saattaa kääntyä sen uhrin näkökulmasta ihan päinvastaisiksi mitä itse tarkoittaisi.” (Heinjoki 2020.)

“- poliisilla täytyy olla tieto siitä, miten trauman kokenut henkilö toimii. Traumareaktiot ovat niitä autonomisen hermoston reaktioita, jotka eivät ole tahdonalaisia. Minkälaisella taustalla vaan henkilö on, niin sehän menee siihen taistele, pakene, jähmettyminen, tai sit kuoleman kaltainen jähmettyminen niissä tilanteissa. Siinä on hankala uhrin sanoa, että miksi mä en sit lähtenyt, kun en vaan voinut lähteä.” (Heinjoki 2020.)

Rikoksen uhrin asemaa voisi parantaa lisäksi lisäämällä tietoa uhrin oikeuksista. Moni ei tiedä esimerkiksi, että uhrilla on oikeus avustajaan sekä maksuttomaan oikeudenkäyntiin. Poliisin tiedotus- ja neuvontavelvollisuutta voisi painottaa, mutta se oli jo Heinjoen mukaan hyvällä tasolla. (Heinjoki 2020.)

Ongelmia ja kehityskohtia, joita Heinjoki mainitsi Raiskauskriisikeskus Tukinaisen työssä, oli pitkät odotusajat sekä se, että heidän pitäisi toimia vielä enemmän verkostoissa ja lisätä tietoisuutta muista uhrin kanssa toimivista tahoista ja heidän tavastaan tehdä työtä. Ammatitaidon kehittäminen oli yksi kehityskohta, sillä traumatyöskentely kehittyi nopeasti. Raiskauskriisikeskus Tukinaisen rahoituksen jatkuminen on epävarmaa ensi vuoden jälkeen, sillä Veikkaukselta saatu rahoitus on vielä ratkaisematta. Akuuttivaiheen hoito kuuluu Suomessa Seri-keskuksille ja järjestöjen vastuulle jää rikoksen uhrin auttaminen akuuttivaiheen

jälkeen. Täten toiminnan jatkuminen on erityisen tärkeää, jotta uhrin saavat tarvitsemaansa avun. (Heinjoki 2020.)

Poliisin ja Raiskauskriisikeskus Tukinainen yhteistyö on ollut sekä hyvää että huonoa. Jotkut yksittäiset konstaapelit osaavat ohjata seksuaalirikoksen uhrin suoraan heidän apunsa piiriin, mutta suurin osa ohjauksista tulee kuitenkin Rikosuhripäivystyksen kautta. Tietoa auttavista tahoista olisi hyvä päivittää, sillä työntekijöiden vaihtuvuus on suurta. Huonoksi asiaksi Heinjoki mainitsi aiemmin mainitun epäsensitiivisen kohtelun. Uhrin sensitiivinen kohtelu oli poliisin osalta suurin kehittämisen kohde, jonka Heinjoki mainitsi. (Heinjoki 2020.)

“Jotkut ovat luonteeltakin jo sensitiivisempiä ja tavallaan erillä lailla jo ihan perusteeltaan suhtautuu. Sitten on niitä, jotka tarvitsevat enemmän jumppaamista siihen suuntaan. Se on sellainen, joka pitäisi olla koko ajan siellä teillä työyhteisöissä esillä, mutta myöskin siihen täytyisi olla sitten mahdollisuus koulututtaa ja aika ajoin niitä asioita kerrata.” (Heinjoki 2020.)

Heinjoki kertoi, että heillä ei ole varsinaista ennalta estävää työtä, mutta mainitsi muutamiksi asioiksi järjestettävät koulutukset, haastattelut sekä tiedotteet, jotka ovat lähimpänä ennalta estävää työtä. Pääasiassa työn painopiste on siinä, kun rikos on jo tapahtunut. (Heinjoki 2020.)

Kysyimme Heinjoelta, tekeekö Raiskauskriisikeskus Tukinainen yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. Heinjoki kertoi, että he käyvät luennoimassa eri auttavilla tahoilla sekä ovat olleet muun muassa Poliisiammattikorkeakoululla kouluttamassa poliisiopiskelijoita muutama vuosi sitten. Kohderyhmänä koulutuksille on rikosprosessin eri vaiheissa työskentelevät viranomaiset sekä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöä. Koulutuksissa käydään läpi rikoksen uhrin sensitiivistä kohtelua. (Heinjoki 2020.)

Raiskauskriisikeskus Tukinainen on Istanbulin sopimuksessa tarkoitettu erityispalvelu. Istanbulin sopimus on peruste Raiskauskriisikeskus Tukinainen tekemälle työlle. He ovat toimineet jo vuodesta 1993 ja kun Istanbulin sopimus ratifioitiin Suomessa vuonna 2015, niin sopimus perusteli vielä enemmän yhdistyksen toimintaa. Heinjoki kertoi, että GREVIO on antanut Suomelle palautetta raportissaan siitä, että uhrille tarkoitettuja palveluita on liian vähän eikä niiden toimivuus ole halutulla tasolla. (Heinjoki 2020.)

Lopuksi Heinjoki täsmensi vielä, että Seri-tukikeskukset ovat ensisijainen paikka, minne seksuaalirikoksen uhri ohjataan. Seri-tukikeskukset tarjoavat oikeuslääketieteellisten tutkimusten lisäksi akuuttia kriisiapua. (Heinjoki 2020.)

“Yksittäisiä toimijoita on paljon, mutta kyllä mä sanoisin, et toimijoita on liian vähän. Monesti se hankaluus eteenpäin ohjaamisesta liittyy siihen, ettei tiedä missä se paikka on mihin voi ohjata.” (Heinjoki 2020.)

6.5. Miessakit Ry - Väkiäkökseen Kokeneet Miehet

Kysyimme haastateltavalta Tommi Sarlinilta, mikä on hänen asemansa valitsemassamme järjestössä ja mitä hänen työtehtäviinsä kuuluu. Sarlin kertoi olevansa vastaava väkivalta-työntekijä ja hänen lisäkseen hankkeessa toimii myös toinen työntekijä. Hänen työtehtäviinsä kuuluu tarjota apua väkivaltaa kokeneille miehille yksilökäyntien sekä vertaisryhmien muodossa. (Sarlin 2020.)

Kysyimme haastateltavalta, minkälaista toimintaa Väkiäkökseen Kokeneet Miehet tarjoavat rikoksen uhrille. Sarlin kertoi, että heiltä on mahdollista saada viidestä kymmeneen yksilökäyntiä ja lisäksi vertaistukiryhmä kokoontuu kaksi kertaa vuodessa kymmenen kerran käynneillä. Vertaistukiryhmän ohjaaminen on yksi tärkeimpiä työtehtäviä sekä tiedon kerääminen ja siitä kertominen. Väkiäkökseen Kokeneet Miehet tarjoavat konsultointia muille ammattilaisille, ikään kuin työnohjausta erilaisten tilanteiden ja tapahtumien hoitamiseen. Sarlin mainitsi työn pääpiirteeksi hyvinvointityön. (Sarlin 2020.)

Koronaviruksen myötä Väkiäkökseen Kokeneet Miehet -toiminta on siirtynyt suurimmaksi osaksi puhelinpalveluun yksilökäyntien osalta. Vertaisryhmissä on aina eri teema mitä käsitellään ja se tuo työskentelyyn uuden näkökulman. (Sarlin 2020.)

Sarlin kertoi, että noin 90 % heidän asiakkaistaan on lähisuhdeväkivallan uhreja ja 10 % katuväkivallan uhreja. Ryhmätoiminnassa oli kokeiltu sekoittaa molempien väkivallanmuotojen uhrit ja se oli onnistunut hyvin. Vertaisuus oli syntynyt Sarlinin kertoman mukaan hyvin, vaikka lähtökohdat olivat olleet erilaiset. Tilastojen valossa katuväkivalta on miesten

suurin kokema väkivallan muoto eivätkä sen uhrin ole vielä löytäneet VäkiValtaa Kokeneet Miehet -toimintaa. (Sarlin 2020.)

“Meillä on sellainen oma siivu tästä vähän kuin omanalaisensa asiakkaat. Sellaiset, jotka pystyvät refleктоimaan ja käsittelemään sitä omaa mieltään ja omaa toimintaansa varsin hyvin.” (Sarlin 2020.)

Kysyimme haastateltavalta, minkälaisien rikosten uhrin ottavat yhteyttä heihin. Sarlin kertoi, että heidän toiminnassaan korostuu henkinen väkivalta. Heidän asiakkaiden keskuudessa esiintyy välillä lisäksi fyysistä väkivaltaa, mutta se jää usein taka-alalle. VäkiValtaa Kokeeet Miehet -toiminnan asiakaskunta keskittyy enimmäkseen käsittelemään henkistä väkivaltaa. (Sarlin 2020.)

Sarlin kertoi, että heidän asiakkaansa eivät ole halukkaita tekemään poliisille ilmoitusta vaan haluavat apua käsittelemään sitä, miten selviytyisivät vastaavista tilanteista tai pystyisivät suojaamaan itseään. (Sarlin 2020.)

“Meillä korostuu se henkinen väkivalta mikä on sitten laissa tällä hetkellä vähän ongelmallinen. - - mikä on lain näkökulmasta henkistä väkivaltaa. Niissä on sitten ihan alkaen haukkumisesta, nolaamisesta, sitten aika voimakkaaseen tällaiseen huoltokiusaamiseen ja lasten tapaamisten estämiseen ja vaikeuttamiseen, lasten manipulointiin, josta sitten käytetään myös tätä vieraannuttamistermiä.” (Sarlin 2020.)

“Meidän asiakasprofiilimme ei varmasti vastaa sitä kokokuvaa, eli meillä on aika paljon sellaisia kiltejä, myötäileviä miehiä, joilla se aggressio-ongelma enempi siinä päässä, että sitä ei oikein löydy tai sitä ei ainakaan voi ilmaista. Jolloin alkaa tapahtua sitä, että on ikään kuin vastaanottavalla puolella siinä. Se ei ole vastavuoroista, niinku ois se normaali tapaus tilastojen valossa.” (Sarlin 2020.)

Kysyimme haastateltavalta hänen mielipidettään siihen, miksi miesten kynnys hakea apua on niin korkealla. Sarlin kertoi syyksi sen, ettei tilannetta haluta pahentaa ja myös sen, että usein ajatellaan, että miehen pitää kestää kaikki mitä tulee. (Sarlin 2020.)

“ - yleinen pelko, et se vaan pahentaa tilannetta, että tähän asiakasprofiliin kuuluu, ettei haluaisi kärjittää tilannetta.” (Sarlin 2020.)

“ - ajattelee, että miehen pitää nyt vaan jotenkin kestää, ettei tässä nyt tarvita ainakaan poliisia, et kyllä tämä nyt pitää jotenkin muuten saada.” (Sarlin 2020.)

Sarlin kertoi haastattelussa miesten ja naisten käyttämällä väkivallalla olevan eroja. Miehet käyttävät usein fyysisistä väkivaltaa, kun taas naiset henkistä. Henkiseen väkivaltaan kuuluu muun muassa manipulointi sekä viranomaisten käyttö miestä vastaan. Henkinen väkivalta on vaikeampi todentaa rikosoikeudellisesta näkökulmasta verrattuna fyysiseen väkivaltaan, jossa yhtenä näyttönä on selkeät jäljet fyysisistä vammoista. (Sarlin 2020.)

Kysyimme Sarlinilta, miten uhrit voivat ottaa heihin yhteyttä. Hän kertoi, että kolmasosa tulee ammattilaisten ohjaamana ja loput uhreista ottavat itsenäisesti yhteyttä täytettävän lomakkeen avulla. Sarlin mainitsi poliisin lisäksi heille ohjaaviksi tahoiksi Rikosuhripäivystyksen sekä sosiaalipuolen. Poliisi voi ohjata rikoksen uhrin Väkivaltaa Kokeneet Miehet -järjestön avun piiriin laittamalla uhrin yhteystiedot sähköpostilla osoitteeseen miessakit@miessakit.fi. (Sarlin 2020.)

Yksi kysymyksistämme oli, miten posessi etenee käytännössä siitä hetkestä, kun Väkivaltaa Kokeneet Miehet saa uuden yhteydenoton. Sarlin kertoi, että he sopivat toisen vastaavan työntekijän kanssa kumpi ottaa yhteyttä uhrin joko puhelimitse tai sähköpostitse. (Sarlin 2020.)

Ensimmäisellä yhteydenotolla yleensä selviää jo mikä uhrin tilanne on ja minkälaista väkivaltaa hän on kokenut. Tavoitteena ensimmäiselle yhteydenotolle on, että väkivalta tunnistetaan ja tiedostetaan sekä pyritään, että se loppuisi siihen. Vastaava väkivalta työntekijä ja uhri sopivat myös asiakkaan tavoitteet selvittämällä minkä asian suhteen asiakas on kaikkein neuvottomin. Loppu käytetään näiden työstämiseen ja tarvittaessa, kun käynnit loppuvat niin asiakas voidaan ohjata eteenpäin muille toimijoille tai Väkivaltaa Kokeneet Miehet -vertaisryhmään. Sarlin mainitsi vielä punaiseksi langaksi sen, että he pyrkivät auttamaan asiakasta pääsemään pois uhriasemasta. (Sarlin 2020.)

*“Sellainen punainen lanka siinä työskentelyssä on se, että kun väkivallan ko-
kija saa ihan konkreettisesti uhrin aseman ja siihen liittyy sellainen neuvotto-
muus, toivottomuus ja umpikujafilis. Se on tavallaan se mikä yhdistää kaikkia
näitä. Me lähetään sitä uhrin toimijuutta tukemaan ja havainnoimaan lähtien
siitä et miltä se vaan tuntuu olla siinä pisteessä, joka on jo aika sellainen voi-
makas tukitoimi. Joku kerrankin kuuntelee ja ymmärtää ja saa kiinni siitä et
mikä on se kokemus.” (Sarlin 2020.)*

Sarlin kertoi haastattelun aikana, että he eivät tee mitään varsinaisia turvasuunnitelmia pa-
perille, mutta asiakkaan turvallisuus on aina ensisijaisena tästä huolimatta. Jos mies on hyvin
avuton ja suojaaton tilanteessaan niin silloin hänelle on mahdollista tehdä yksityiskohtaisem-
paa turvasuunnittelua. Sarlin mainitsi yhdeksi oleelliseksi suojelutoimenpiteeksi sen, että he
käyvät asiakkaan tilannetta läpi havainnoiden vakavuutta. (Sarlin 2020.)

Kysyimme haastateltavalta, miten rikoksen uhrin asemaa voisi parantaa ja sitä, mitä ongel-
mia Väkivaltaa Kokeneet Miehet -järjestö on kokenut työssään ja miten työtä voisi kehittää.
Rikoksen uhrin asemaa voisi parantaa Sarlinin mielestä niin, että pyrkisi muistamaan sen,
että myös miehet kokevat väkivaltaa ja voivat joutua rikoksen uhriksi. Kyselytutkimuksissa
miesten ja naisten kokeman väkivallan jakauma on usein puolet ja puolet. Poliisin tietoon
tulleista tapauksista jakauma on miesten osalta noin 70 % ja naisten 30 %. Tärkeää olisi
nähdä ilmiön yleisyys. Samoin psykologisen silmän kehittäminen olisi yksi keino, minkä
avulla rikoksen uhrin asemaa voisi parantaa. (Sarlin 2020.)

Yhdeksi kehityskohdaksi heidän toiminnassaan Sarlin mainitsi sen, että käyntikertoja voisi
olla tarjolla enemmän. Toisaalta jotkut asiakkaat kokevat tarjotun keskusteluavun määrän
riittäväksi. Myös toiminnan rahoitus määrittelee usein auttamisen rajat. Palvelun olemassa-
olon tietoisuuden lisäämisessä on kehitettävää ja toimintaa olisi hyvä laajentaa isompiin kau-
punkeihin, sillä tällä hetkellä Väkivaltaa Kokeneet Miehet -toiminta on keskittynyt Helsin-
kiin. Tietoisuuden ja palveluiden lisääntyessä myös kysyntä kasvaa. (Sarlin 2020.)

Poliisin yhteydenottoja on tullut lähinnä vain Helsingin alueelta. Niitä tulee noin kerran kuu-
kaudessa. Sarlinin mukaan poliisin ja heidän yhteistyönsä toimii, mutta mainitsi ongelmakohdaksi sen, että yksittäinen poliisimies ei välttämättä tiedä palveluiden laajan tarjonnan

vuoksi, minne rikoksen uhri kannattaa ohjata. Toinen tärkeä kohta, minkä Sarlin mainitsi, oli ylipäättään tietämättömyys olemassa olevista järjestöistä. Kolmantena Sarlin kertoi, että yhteydenotoista pitäisi saada rutiini niin poliisille kuin muillekin yhteistyötahoille. Kehitettävää on lisäksi siinä, että yhteydenottoja tulisi ympäri Suomea poliisin osalta. (Sarlin 2020.)

Kysyimme Sarlinilta, mitä kehitettävää poliisin toiminnassa on rikoksen uhrin näkökulmasta. Sarlin vastasi, että asiakkaat ovat kertoneet poliisin toiminnan olleen positiivinen kokemus. Hän sanoi, että uhrin huolenpito on näkynyt poliisin toiminnassa, kun on osattu ohjata avun piiriin. Myös poliisin objektiivisuus asiaa tarkastellen oli koettu hyväksi asiaksi. (Sarlin 2020.)

Yhtenä kysymyksenä meillä oli se, minkälaista ennalta estävää toimintaa Väkivaltaa Kokeneet Miehet -järjestö tekee. Sarlin vastasi, että heillä ei varsinaisesti ole kyseistä toimintaa. Hän mainitsi heillä olevan tarjolla uhreille Toiminnan miehet -hanke, joka tarjoaa erilaista sakkitoimintaa miehille. Sarlin kertoi kyseessä olevan sekä ennalta estävää, että jälkihoitavaa toimintaa. Se on tarkoitettu esimerkiksi sellaisille, jotka kamppailevat lähisuhdeväkivallan kanssa ja kontrolli kotona on ollut kova, jolloin ystäväpiiri on saattanut pienentyä. Sarlin kertoi, että he käyvät luennoimassa toiminnastaan eri tahoilla. Luentopyyntöjä on ollut järjestön perustamisesta asti paljon, noin 20–30 pyyntöä vuodessa, ja nyt niiden määrä on taantunut. (Sarlin 2020.)

Istanbulin sopimuksesta Sarlin mainitsi, että vaikka kyseessä on naisten kokemaan väkivaltaan kohdistettu ennalta ehkäisevä sopimus, niin olisi hyvä muistaa myös miesten puoli ja heidän kokema väkivalta. Sarlin korosti, ettei ole naisten kokeman väkivallan auttamista vastaan vaan toivoisi, että miesten kokemus huomioidaan myös, kun Istanbulin sopimuksesta puhutaan. (Sarlin 2020.)

7. JOHTOPÄÄTÖKSET

Haastattelujen pohjalta voidaan todeta, että uhrin aseman parantamisessa on vielä kehitettävää järjestöjen ja uhrin näkökulmasta. Uhrin sensitiivisen kohtaamisen ja trauman ymmärtämisen kehittäminen nousi esille haastatteluissa. Uhrin sensitiivinen kohtaaminen on huomioitu myös oikeusministeriön työryhmän julkaisussa *Uhri rikosprosessissa – ehdotus hyvistä menettelytavoista uhrien tarpeiden huomioon ottamiseksi*. EU:n uhridirektiivi edellyttääkin, että uhreja kohdellaan kunnioittavasti, hienotunteisesti ja yksilöllisesti (Ruuskanen & Sarimo 2018, 23).

Poliisin tulisi siis jokaisella tehtävällä kohdella uhria sensitiivisesti ja ymmärtää trauman aiheuttamaa käytöstä. Mielestämme traumatietoisuuden lisääminen organisaatiossamme on tärkeää, sillä silloin osaisimme kohdata uhrin paremmin. Tietäisimme, miten uhri voi käyttäytyä traumatisoivan tilanteen jälkeen ja tärkeintä tässä olisi käyttäytymisen ymmärtäminen, kuitenkin unohtamatta poliisille kuuluvia esitutkintalain 1 luvun 2 §:n mukaisia esitutkinnassa selvitettäviä asioita.

Esitutkintalain (805/2011) 1 luvun 2 §:n mukaan esitutkinnassa selvitetään asian laadun edellyttämällä tavalla epäilty rikos, sen teko-olosuhteet, sillä aiheutettu vahinko ja siitä saatu hyöty, asianosaiset sekä muut syyteharkintaa ja rikoksen johdosta määrättävää seuraamusta varten tarvittavat seikat. Lisäksi selvitetään mahdollisuudet rikoksella saadun omaisuuden palauttamiseksi ja rikoksen johdosta tuomittavan menettämisseuraamuksen tai asianomistajalle tulevan vahingonkorvauksen täytäntöönpanemiseksi. Myöskin selvitetään asianomistajan yksityisoikeudellinen vaatimus, jos hän on pyytänyt syyttäjää ajamaan hänen vaatimustaan sekä selvitetään, suostuuko asianomistaja käsittelemään asian käräjäoikeudessa kirjallisessa menettelyssä. (Esitutkintalaki 805/2011, 1:2 §.) Poliisilla on esitutkinnan alkuvaiheissa paljon selvitettäviä asioita, joten on tärkeää muistaa myöskin uhrin tarpeet ja tämä voi olla yksi syy sille, miksi uhrin asianmukainen kohtelu voi unohtua. Tietenkään se ei saisi mennä niin.

Lähestymiskiellon toimivuuden parantaminen nousi esille myös haastatteluista. Tällä hetkellä lähestymiskielto ei toimi toivotulla tavalla ja sen rikkominen on helppoa. Haastatteluissa nousi ilmi myöskin, että poliisi voisi aktiivisemmin määrätä väliaikaisia lähestymiskieltoja. Tämä lisäisi uhrin turvallisuuden tunnetta eikä uhrin itse tarvitsisi hakea

lähestymiskieltoa käräjäoikeudesta. Toisella meistä on kokemus työharjoittelun ajalta, jossa lähestymiskiellossa oleva perheen isä jatkuvasti rikkoi lähestymiskieltoa. Isä oli väkivaltainen ja uhannut tappaa perheensä, joten kyseessä oli vakavasti otettava tapaus ja riski uhkauksen toteuttamiselle oli todellinen. Mielestämme Rikosuhripäivystyksen (Åberg) haastattelussa mainitut hälytysnappijärjestelmä ja pantavalvonta olisi oiva tapa vartioida lähestymiskiellossa olevaa henkilöä ja estää lähestymiskiellon rikkomista. Nollalinjan (Sinkkonen) haastattelussa nousi esille Itävallan malli, joka oli mielestämme myös hyvä ja varmasti toimiva. Suomessa tulisi myöskin kehittää lähestymiskiellon toimivuutta ja estää lähestymiskiellon rikkomista. Lakia tulisi siis kehittää tältä osin.

Haastatteluiden perusteella miehet ohjautuvat palveluihin naisia huonommin. Suurin osa Rikosuhripäivystyksen, Nollalinjan, Raiskauskriisikeskus Tukinaisen ja Ensi- ja turvakotien liiton asiakkaista on naisia. Syynä tähän voi olla asenteet siitä, että miehet pärjäävät omillaan eivätkä tarvitse apua. Väkivaltaa Kokeneiden Miesten (Sarlin) haastattelu herätti paljon ajatuksia. On jopa hieman surullista, kuinka vaiettu asia miesten kokema väkivalta Suomessa on. Myös se, millä tavoin väkivallan muodot eroavat miesten ja naisten välillä, yllätti. Miesten ja naisten välillä oli haastattelun tulosten perusteella selkeä ero fyysisen ja henkisen väkivallan käytössä. Henkisen väkivallan tunnistaminen on puolestaan haasteellista rikoslain tunnusmerkistön osalta. Myös miespuoliset rikoksen uhrin tulee kohdata sensitiivisesti ja ottaa tilanteet vakavasti. Asiaa ei saisi vähätellä sillä perusteella, että uhrina on mies.

Muiden järjestöjen, paitsi Raiskauskriisikeskus Tukinaisen, suurin asiakaskunta on väkivaltarikosten uhrin. Tämä oli odotettavissa, jos katsoo sivun kahdeksan kuviota. Erityisesti lähisuhdeväkivalta nousi esille haastatteluissa. Mielestämme poliisin ja muidenkin tahojen, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon, tulisi kehittää lähisuhdeväkivallan tunnistamista ja uhrien sekä tekijöiden ohjaamista auttaviin tahoihin. Lähisuhdeväkivallan tunnistamista pystytään lisäämään koulutuksilla sekä sukupuolistuneen väkivallan ymmärtämisellä. Vähättelettä muiden rikostyyppien asianomistajia, uskomme, että henkeen ja terveyteen kohdistuvissa rikoksissa traumatisoituminen ja jälkiavun tarpeellisuus on todennäköisempää kuin esimerkiksi lievissä omaisuusrikoksissa.

Esille nousi myös uhrin aseman epätasa-arvoisuus eri puolilla Suomea. Suurissa kaupungeissa on enemmän palveluita kuin pienissä ja harvaan asutuilla alueilla. Poliisin toiminnassa kehitettävää on uhrien ohjaaminen tasapuolisesti. Uskomme, että tällä hetkellä

poliisiorganisaatiossa ei ole tarpeeksi tietoa rikoksen uhria auttavista tahoista ja tämän takia ohjaus ei toteudu toivotulla tasolla tai tasapuolisesti. Toivomme, että opinnäytetyömme vaikuttaa tiedon kulkeutumiseen ja ohjauksien määrän nousuun. Uhrin kannalta on tärkeää, että hän on tietoinen olemassa olevista palveluista ja saa tarvitsemansa tuen. Tukipalveluista tiedottaminen on myös esitutkintalain (805/2011) 4:18 §:n mukaan esitutkintaviranomaisen tehtävä, joten olisi tärkeää, että tämä todella toteutuisi.

Kaikki haastattelemamme henkilöt mainitsivat koronaviruksen vaikutuksista työssään. Ennen paikan päällä olleet vertaistukiryhmät tai yksityiskäynnit ovat muuttuneet etäkäynneiksi. Koronaviruksen myötä yhteydenottoja oli tullut kaikille tahoille enemmän. Mielestämme tämä johtuu varmastikin siitä, että perheet joutuvat koronavirustilanteessa olemaan enemmän tekemisissä keskenään. Tämän myötä poliisin kotihälytykset ovat myös lisääntyneet.

7.1. Tutkimuksen luotettavuus

Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida validiteetin ja reliabiliteetin käsitteiden avulla. Validiteetilla tarkoitetaan tutkimuksen pätevyyttä (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Validiteetti ilmaisee tutkimuksessa käytetyn mittausmenetelmän oikeellisuutta eli sitä, miten hyvin menetelmä vastaa sitä ominaisuutta, mitä oli tarkoitus mitata (Tilastokeskus, Luettu 13.11.2020). Reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimuksen luotettavuutta ja toistettavuutta (Tilastokeskus, Luettu 13.11.2020). Reliabiliteetti ilmaisee tutkimuksessa käytetyn mittausmenetelmän johdonmukaisuutta eli miten tutkimusmenetelmä mittaa aina samaa asiaa (KvantiMOTV 2008).

Tutkimuksen teoriaosuus on haettu erilaisista kirjallisuus- ja internetlähteistä. Lainasimme jokaisen käyttämämme kirjan Poliisiammattikorkeakoulun kirjastosta, joten kirjallisuuslähteitä voidaan pitää luotettavana. Internetlähteet olivat tarkkaan katsottuja ja mielestämme käytimme ainoastaan luotettavia lähteitä, kuten Tilastokeskuksen, Finlexin ja eri järjestöjen omia nettisivuja.

Tutkimuksemme on mielestämme pätevä, koska käyttämämme menetelmä eli kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä ja tarkemmin teemahaastattelu, mittaa hyvin asioita, joita halusimme selvittää työssämme. Suunnittelimme teemat niin, että saamme vastaukset esitettyihin kysymyksiin ja pystymme vertaamaan haastateltavien vastauksia toisiinsa sekä

tekemään johtopäätöksiä. Menetelmä antoi vastaukset määrittelemme neljään tutkimuskysymykseen. Haastattelujen tuloksia voidaan pitää pätevänä ja luotettavana, koska haastatteluissa nousi esille samoja asioita ja kehitysideoita eri tahoilta.

Haastatteluja voidaan pitää luotettavina, koska haastateltavat ovat asiantuntijan asemassa olevia henkilöitä ja he ovat mukana edustamansa järjestön toiminnassa. Henkilöt esiintyivät haastatteluissa omalla nimellään ja heidän asemansa järjestössä käy ilmi. Haastatteluissa ei käsitelty arkaluonteisia asioita vaan esiteltiin järjestöjen toimintaa sekä kehitettäviä osa-alueita.

7.2. Itsearviointi

Sovimme hyvissä ajoin jo ennen työharjoitteluun lähtöä, että teemme opinnäytetyön yhdessä. Kävimme juttelemassa eri opettajien kanssa sopivasta aiheesta ja saimmekin yhdeltä oivan idean tehdä opinnäytetyö rikoksen uhria auttavista tahoista, erityisesti kolmannen sektorin tahoista.

Hetken pohdiskeltuamme ja aihealueeseen tutustuessamme tajusimme, ettemme itsekään tiedä aiheesta ennestään paljoa, joten tämän työn tekeminen varmasti maksimoisi oman oppimisemme, kun saisimme perehtyä itsellemme mielekkääseen aiheeseen. Sitä opinnäytetyön tekeminen on parhaimmillaan.

Työharjoittelun aikana huomasimme, että tapahtumapaikoilla, joissa oli mukana rikoksen uhri, jäi uupumaan tai oikeastaan kokonaan puuttumaan se, mistä auttavista tahoista voisi kertoa. Harjoittelun päivittäistutkinnassa taas tutkittavien tapausten yhteydessä meillä ei tullut paljoa vastaan rikosnimikkeitä, joissa kolmannen sektorin auttava tahot olisivat tulleet tarpeeseen. Uskomme, että suurin syy siihen miksi kolmansista tahoista ei puhuta on yksinkertaisesti tietämättömyys aiheesta.

Mielestämme onnistuimme hyvin yhdistämään aiheen kannalta oleellisen ja tärkeän teoriaosuuden sekä haastatteluista saadun tiedon. Hyvin suunnitelluilla ja toteutetuilla haastatteluilla onnistuimme saamaan vastaukset tutkimuskysymyksiimme. Saimme selvitettyä paljon hyviä kehitysideoita, jotta rikoksen uhrin asemaa voitaisiin parantaa tulevaisuudessa. Uskomme, että opinnäytetyömme lisää tietoisuutta poliisiorganisaatiossa rikoksen uhrille

olemassa olevista palveluista ja tämän myötä poliisin ohjaukset erilaisiin kolmannen sektorin rikoksen uhria auttaviin tahoihin kasvavat.

Opimme työtä tehdessä myös itse paljon olemassa olevista julkaisuista, laeista ja auttavien tahojen toiminnasta. Uskomme, että tulemme itsekin hyödyntämään oppimaamme tulevaisuudessa, niin tutkinnassa kuin kentällä. Osaamme nyt kattavasti kertoa käsittelemistämme auttavista tahoista ja varmasti osaamme ohjata rikoksen uhrit palveluiden piiriin.

8. LÄHTEET

Berghäll, Anna: Moni-ilmeinen kolmas sektori, Luettavissa: http://www.ammattinetti.fi/artikkelit/detail/32_artikkeli;jsession-id=4C316A46D7352CA1330C3F0EA3B8BEC7?link=true. Luettu: 13.10.2020.

Council of Europe: GREVIO. Luettavissa: <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/grevio>. Luettu 13.11.2020.

Ensi- ja turvakotien liitto. Luettavissa: <https://ensijaturvakotienliitto.fi/>. Luettu: 07.10.2020.

EUR – Lex: Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2012/29/EU. 4 luku 18 artikla. Luettavissa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=celex%3A32012L0029>. Luettu: 15.11.2020.

GREVIO: Baseline Evaluation Report Finland. Luettavissa: <https://rm.coe.int/grevio-report-on-finland/168097129d>. Luettu: 14.11.2020.

Heikkilä, Jari 2020: Rikosuhripäivystyksen toiminnanjohtaja tietomurtoskandaalista: Isot auttavat voimat ovat liikkeellä. Luettavissa: <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/rikosuhripaivystyksen-toiminnanjohtaja-tietomurtoskandaalista-isot-auttavat-voimat-ovat-liikkeella/7964942>. Luettu: 23.11.2020

Heinjoki, Heli 2020: Raiskaukriisikeskus Tukinaisen kehittämispäällikkö. Haastattelu 2.11.2020.

Kankainen, Veera 2017: Rikoksen uhrin ja todistajan suojelu ja tuki rikosprosessin aikana. Opinnäytetyö AMK, Oulun ammattikorkeakoulu, liiketalous. Luettavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/125008/Kankainen_Veera.pdf?sequence=1. Luettu 14.10.2020.

KvantiMOTV: Mittarin luotettavuus. Luettavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/metodit/mittaus/mittaaminen/luotettavuus.html>. Luettu: 13.11.2020.

Laaksonen, Sari 2020: Ensi- ja turvakotien liiton kehitysjohtaja. Haastattelu 6.11.2020.

Miessakit ry: Miessakit ry. Luettavissa: <https://www.miessakit.fi/miessakit-ry/>. Luettu: 12.10.2020.

Miessakit ry: Väkivaltaa Kokeneet Miehet. Luettavissa: <https://www.miessakit.fi/toimintamuodot/vakivaltaa-kokeneet-miehet/>. Luettu: 12.10.2020.

Nettiturvakoti. Luettavissa: https://nettiturvakoti.fi/?gclid=CjwKCAiAzNj9BRBDEi-wAPsL0d3QytVPBWQ5MGFjdrAI5CQe8bqaZPEyq-HidO17vzB7mjGZenseJmRoCIY-QQAvD_BwE. Luettu: 8.10.2020

Nollalinja. Luettavissa: <https://www.nollalinja.fi/>. Luettu 12.10.2020.

Poliisiammattikorkeakoulu: Tutkimus, kehittäminen ja innovaatiot - Kvalitatiiviset menetelmät - tutkimushaastattelusta -diaesitys. Luettu: 13.10.2020

Poliisi: Auttavia tahoja. Luettavissa: https://www.poliisi.fi/rikkokset/auttavia_tahoja. Luettu: 13.10.2020.

Poliisi: Miten lähestymiskieltoa haetaan? Luettavissa: https://www.poliisi.fi/rikkokset/miten_lahestymiskieltoa_haetaan. Luettu: 18.11.2020.

Poliisihallitus 2020: Poliisin toiminta perhe- ja lähisuhdeväkivallan sekä naisiin kohdistuvan väkivallan tapauksissa. Ohje. POL-2020-28566. Luettu 15.11.2020.

Raiskauskriisikeskus Tukinainen. Luettavissa: <https://tukinainen.fi/>. Luettu: 14.10.2020.

Rikosuhripäivystys. Luettavissa: <https://www.riku.fi/>. Luettu: 14.10.2020.

Ronkainen, Suvi & Pehkonen, Leila & Lindblom-Yläne, Sari & Paavilainen, Eija 2013: Tutkimuksen voimasanat. Luettu: 14.10.2020.

Ruuskanen, Elina 2020: Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelma vuosille 2020–2023. Luettavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-835-6>. Luettu: 9.11.2020.

Ruuskanen, Elina & Sarimo, Mervi 2018: Uhri rikosprosessissa – ehdotus hyvistä menettelytavoista uhrien tarpeiden huomioon ottamiseksi. Luettavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-721-2>. Luettu: 9.11.2020.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006: KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Luettavissa: https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_1.html. Luettu: 13.11.2020.

Sarlin, Tommi 2020: Väkivaltaa Kokeneet Miehet –toiminnan vastaava väkivaltatyöntekijä. Haastattelu 23.10.2020.

Sinkkonen, Päivi 2020: Nollalinjan yksikön johtaja. Haastattelu 28.10.2020.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Sukupuolistuneen väkivallan yleisyys. Luettavissa: <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvon-tila/vakivalta-ja-hairinta/sukupuolistuneen-vakivallan-yleisyys>. Luettu: 17.11.2020.

Tilastokeskus 2020: Naisten määrä rikosten asianomistajana kasvanut, miehet silti enemmistönä. Luettavissa: https://www.stat.fi/til/rpk/2019/13/rpk_2019_13_2020-05-14_tie_001_fi.html. Luettu: 18.10.2020.

Tilastokeskus: Rikoksien uhrin ja selvitettyihin rikoksiin syylliseksi epäillyt. Luettavissa: http://www.stat.fi/til/rpk/2019/13/rpk_2019_13_2020-05-14_kat_002_fi.html. Luettu: 18.10.2020.

Tilastokeskus: Validiteetti. Luettavissa: <https://www.stat.fi/meta/kas/validiteetti.html>. Luettu 13.11.2020.

Uhrin suojeleminen: Suojelutoimet. Luettavissa: <https://oikeus.fi/fi/index/esitteet/josjoudutrikoksenuhriksi/uhriinsuojelu.html>. Luettu: 14.10.2020.

Valtioneuvosto 2019: Euroopan neuvosto tarkastelee naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja perheväkivaltaa Suomessa. Luettavissa: <https://valtioneuvosto.fi/-/euroopan-neuvosto-tarkastelee-naisiin-kohdistuvaa-vakivaltaa-ja-perhevakivaltaa-suomessa>. Luettu 13.11.2020.

Valtiosopimus 2015/53: Valtioneuvoston asetus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2015/20150053>. Luettu: 8.10.2020.

Visma: Oikeushenkilö - Mikä on oikeushenkilö. Luettavissa: <https://www.visma.fi/epas-seli/kirjanpidon-sanakirja/o/oikeushenkilo/>. Luettu 16.11.2020.

Åberg, Leena-Kaisa 2017: Rikoksen uhrin käsikirja. Luettu: 14.10.2020.

Åberg, Leena-Kaisa 2020: Rikosuhripäivystyksen toiminnanjohtaja. Haastattelu 23.10.2020.

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelurunko

KYSYMYKSET:

1. Taustatiedot

- Mikä on asemasi järjestössä?
- Mitä työtehtäväsi pitävät sisällään?

2. Toimintanne, kun kyseessä on rikoksen uhri

- Minkälaista apua on saatavilla?
- Minkälaiden rikosten uhrin ottavat yhteyttä? Millainen on “asiakaskunta”?
- Miten teihin voi ottaa yhteyttä? Ottaako uhrin itse yhteyttä, otatteko te yhteyttä tai tuleeko yhteydenottopyyntöjä muilta tahoilta esim. poliisi ilmoittaa uhrin henkilötiedot?
- Miten prosessi käytännössä toimii?
- Onko teillä suojelutoimenpiteitä? Miten uhrin suojeleminen näkyy?
- Miten rikoksen uhrin asemaa voisi parantaa?
- Millaisia ongelmia olette kohdanneet työssänne ja miten työtä voisi kehittää?

3. Yhteistyö poliisin kanssa

- Onko yhteistyötä? Toimiiko yhteistyö?
- Osaako poliisi ohjata rikoksen uhrin avun piiriin teidän näkökulmastanne?
- Onko poliisin toiminnassa kehitettävää rikoksen uhrin näkökulmasta?

4. Ennalta estävä toiminta

- Onko olemassa, jos on niin minkälaista?
- Onko yhteistyötä muiden tahojen kanssa? Esim. käyttökö luennoimassa toiminnastanne tms.?
- Istanbulin sopimus